

Jenni Kemppainen

**EDUNVALVONTATILANTEIDEN HOITAMINEN PANKIN  
NÄKÖKULMASTA**

Opinnäytetyö  
Kajaanin ammattikorkeakoulu  
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala  
Liiketalouden koulutusohjelma  
Syksy 2008



**Kajaanin  
ammattikorkeakoulu**

## OPINNÄYTETYÖ TIIVISTELMÄ

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma
Tekijä(t) Jenni Kempainen	
Työn nimi Edunvalvontatilanteiden hoitaminen pankin näkökulmasta	
Vaihtoehtoiset ammattipinnot Oikeusopinnot	Ohjaaja(t) Matti Haataja Toimeksiantaja
Aika Syksy 2008	Sivumäärä ja liitteet 49
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, kuinka pankkitoimihenkilöiden tulee toimia erilaisissa edunvalvontatilanteissa sekä holhoustoimilain että pankin omien toimintaohjeiden mukaisesti.</p> <p>Teoriatausta koostuu holhoustoimilaista sekä pankin toimintaohjeista. Aihealue on rajattu koskemaan vain täysi-ikäisiä, joille on määrätty edunvalvoja tai joiden toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai jotka on julistettu vajaavaltaisiksi.</p> <p>Holhustoimi auttaa ihmisiä, jotka tarvitsevat eri syistä apua omaisuutensa hoidossa. Syitä voivat olla alaikäisyys, sairaus, henkisen toiminnan kehittymättömyys tai henkilö on tuntemattomassa paikassa, mutta hänen omaisuutensa vaatii hoitoa. Holhustoimen tehtävänä on järjestää asiat niin, että jokainen, jonka omaisuusasiat tarvitsevat hoitoa edellä mainituista syistä, saa valvotun ja turvallisen palvelun. Päämiehen tulisi voida nauttia edunvalvontaan määräämisen jälkeenkin omaisuudestaan yksilöllisten tarpeiden mukaan.</p> <p>Opinnäytetyö pyrittiin laatimaan siten, että se helpottaisi pankissa työskenteleviä hoitamaan erilaisia edunvalvontatilanteita lain vaatimalla tavalla. Opinnäytetyöhön on otettu konkreettisia edunvalvontatapauksia, joita on analysoitu pankin näkökulmasta. Suurimmassa osassa edunvalvontatilanteissa pankin toimihenkilöt asioivat edunvalvojan kanssa. Poikkeustapauksissa sekä tavanomaisissa ja merkitykseltään vähäisissä tilanteissa asiointi voi tapahtua päämiehen itsensä kanssa. Tiettyihin tilanteisiin edunvalvojat tarvitsevat maistraatin luvan asioidessaan päämiehen lukuun ja pankin toimihenkilöiden tulee olla tietoisia, miten eri tilanteissa voi toimia. Tulkintamahdollisuuksien ja ongelmien välttämiseksi voivat pankkitoimihenkilöt pyytää apua holhousviranomaisilta.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	Edunvalvonta, edunvalvoja, päämies
Säilytyspaikka	<input type="checkbox"/> Kajaanin ammattikorkeakoulun Kaktus-tietokanta <input type="checkbox"/> Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Jenni Kemppainen	
Title Supervision of the Interests of Incapacitated Persons in Bank Services	
Optional Professional Studies Law studies	Instructor(s) Matti Haataja
	Commissioned by
Date Fall 2008	Total Number of Pages and Appendices 49
<p>The purpose of this thesis was to determine how bank employees should work in the different supervision situations both in accordance with the law and the bank's own policy.</p> <p>The theory in the study covers Guardianship Services Act and the bank's own policy. The subject matter of this thesis was defined to adults who have been appointed a guardian, who have a restricted legal capacity or who have been declared partly incapacitated.</p> <p>The guardianship services are essential for people who need assistance for different reasons in the property management. The reasons can be infancy, illness, mental incapacity, or some other reasons. The purpose of the guardianship services is to arrange matters so that everyone whose assets need management, receive controlled and safe services. The clients should be able to use their own assets as they did before even if they have been appointed a guardian.</p> <p>The thesis was written in order to help bank employees to act in different situations in accordance with the law and the bank's own policy. This thesis contains concrete examples of the different supervision needs that are analysed from the bank's viewpoint. In most situations, bank employees deal with the guardian. In exceptions, in common situations or in situations of minor importance, they can deal with the client. A guardian needs a permission from the city administrative court in certain situations where he or she attends to the affairs of the ward. Bank employees have to be aware of their possible actions in different situations. They can also ask for help from a guardianship authority to avoid problems and situations which can be open to various interpretations.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	supervision, guardian, client
Deposited at	<input type="checkbox"/> Kaktus Database at Kajaani University of Applied Sciences <input type="checkbox"/> Library of Kajaani University of Applied Sciences

# SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 HOLHOUSTOIMI	3
2.1 Vanhasta holhouslaista uuteen holhouslakiin	4
2.2 Edunvalvonnan tarpeellisuus	5
2.3 Edunvalvojan hakeminen	6
2.4 Edunvalvontavaltuus	7
2.5 Edunvalvonnan muodot	11
2.5.1 Edunvalvojan määrääminen	12
2.5.2 Toimintakelpoisuuden rajoittaminen	12
2.5.3 Vajaavaltaiseksi julistaminen	14
2.6 Edunvalvoja	14
2.6.1 Edunvalvojan tehtävät ja velvollisuudet	16
2.6.2 Luvanvaraiset toimet	18
2.7 Päämiehen oikeudet ja velvollisuudet	20
2.8 Edunvalvonnan uudelleenarviointi ja päättyminen	22
3 PANKIN TOIMINTAOHJEET	23
3.1 Suhtautuminen päämiehen omiin toimiin	23
3.2 Mitä tehdä, kun sukulainen tai muu johdattelee	24
3.3 Pankkioikeudesta	25
4 EDUNVALVONTATAPAUKSET	30
5 POHDINTA	45
LÄHTEET	47

## 1 JOHDANTO

Pankkien asiakaskunnan ikääntyminen tuo mukanaan muitakin erityistarpeita kuin lisääntyneen oikeudellisen neuvonnan tarpeen. Ikääntyminen tuo mukanaan erilaisia sairauksia, niin henkisiä kuin fyysisiäkin, jotka saattavat vaikuttaa siten, ettei henkilö ole itse kykenevä tekemään itseään ja taloudellisia asioitaan koskevia päätöksiä. Sairauksien ja vanhuuden myötä henkilö saatetaan ohjata hoitolaitokseen, jolloin hänen on usein jo teknisestikin vaikea tehdä esimerkiksi omaisuuttaan koskevia ratkaisuja. Näissä tilanteissa henkilölle määrätään edunvalvoja huolehtimaan päämiehensä eduista ja oikeuksista. Edunvalvoja määrätään hoitamaan etupäässä päämiehensä taloudellisia asioita, pankkiasioita, mutta myös henkilöä koskevia asioita, mikäli se on tarpeen päämiehen edun vuoksi.

Edunvalvojan tarpeiden selvittämisen kannalta on tärkeää ensin määrittää hänen toimintaansa ohjaavat normit. Normiston kautta muodostuu kuva, kuinka tarkkaan edunvalvojan toiminta päämiehen varallisuuden suhteen on määritelty; onko joitain rajoituksia tai tarkkoja ehtoja, joita edunvalvojan täytyy noudattaa. Holhoustoimilaissa on tarkkaan säädetty niin edunvalvojan oikeudet, velvollisuudet ja tehtävät kuin päämiehenkin oikeudet ja velvollisuudet. Pankin toimihenkilöiden tuleekin tuntea normisto ja toimia holhoustoimilain sekä omien toimintaohjeiden mukaisesti. Näin toimiessaan pankki välttää tilanteita, joissa se saattaisi joutua vahingonkorvausvastuuseen ja oikeustoimesta tulisi mitätön.

Edunvalvontatilanteiden yleistyessä on päämiehen omiin toimiin sekä edunvalvojan tehtäviin suhtauduttava yhä tarkemmin. Pankin toimihenkilöiden tulee olla selvillä siitä, missä asioissa päämies voi itse edustaa itseään ja mihin oikeustoimiin tarvitaan edunvalvojaa. Myös edunvalvoja tarvitsee tiettyihin toimiin luvan maistraatilta, joten tästäkin pankin toimihenkilöt tarvitsevat tiedon ennen toimiin ryhtymistä.

Teoriapohjana opinnäytetyössä käytetään lakia holhoustoimesta ja pankin omia toimintäsäännöksiä, jotka pohjautuvat lakiin. Empiirinen osa toteutetaan tutkimalla erilaisia edunvalvontatapauksia pankin näkökulmasta, miten eri tilanteissa tulisi toimia. Teorian ja empirian kohtaaminen tapahtuu siinä, että pankin toimihenkilöiden tulee toimia lain vaatimalla tavalla, oli kyseessä millainen edunvalvontatilanne hyvänsä.

Tämä opinnäytetyö on laadittu avuksi pankkitoimihenkilöille, jotka hoitavat erilaisia edunvalvontatilanteita pankissa. Edunvalvontatapausten analysoinnin avulla pyritään siihen, että pankissa työskentelevät saisivat apua mahdollisten ongelmatilanteiden kohdatessa asioidessaan niin edunvalvojan kuin päämiehen kanssa.

## 2 HOLHOUSTOIMI

Holhustoimen edunvalvontajärjestelmä on ensisijaisesti tulojen ja omaisuuden hoito- ja valvontajärjestelmä, toissijaiseksi jäävät henkilöä koskevat asiat. Edunvalvontaoikeus määrittää ne säännöt ja menettelytavat, joilla toiselle kuuluvia taloudellisia asioita hoidetaan. Oikeusjärjestyksen lähtökohta on, että jokainen hoitaa omat asiansa itse eli ajatuksena olisi, että ihminen on itsenäinen ja oikeuskelpoinen eli hänelle voi kuulua oikeuksia ja velvollisuuksia. Jokainen ihminen on siis oikeuskelpoinen syntymänsä hetkestä kuolemaansa saakka. Oikeustoimikelpoisuudella tarkoitetaan henkilön mahdollisuutta määrätä itse oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Oikeustoimikelpoisuus saavutetaan, kun henkilö täyttää 18 vuotta, ellei häntä ole julistettu vajaavaltaiseksi. Oikeustoimikelpoisuus ei kuitenkaan ole vielä riittävä kriteeri sille, että luonnollinen henkilö voisi itse omilla toimillaan vaikuttaa taloudellisiin asioihinsa, koska taloudellisten asioiden hoito vaatii mm. kykyä ymmärtää omia taloudellisia asioitaan. Holhous on taloudellisten asioiden hoitoa laajassa mielessä. Holhoukseen voi kuitenkin sisältyä myös täysi-ikäisen huoltoon liittyviä tilanteita, mutta tämä edellyttää yleensä asiasta annettua erityistä määräystä, esimerkiksi edunvalvojan tehtävä on laajennettu koskemaan myös henkilöä koskeviin asioihin. (Kangas 2006, 137; Andström 2003.)

Toiminnallinen holhustoimi voidaan nähdä kaksijakoisesti. Ensiksikin on käytännön toiminnan taso, jossa edunvalvoja tukee ja auttaa päämiestään ja toimii päämiehen edustajana niin erilaisissa oikeustoimissa kuin muiden asioiden hoidossa. Toisaalta holhustoimeen kuuluu valvonnan ja kontrollin taso, jossa holhousviranomaiset, esimerkiksi maistraatti, valvovat edunvalvojan toimintaa. Valvonta voi tapahtua joko etukäteisellä lupakontrollilla, esimerkiksi pyytämällä lupaa maistraatilta, tai jälkikäteisellä edunvalvojan hallinnon tarkastuksella. Pohjimmiltaan holhustoimi kuuluu kuitenkin henkilöoikeuteen, jonka tärkein lähtökohta on yksilön kunnioittaminen. Henkilöllä on siis oikeus määrätä itse itsestään, yksityisyydestään ja yksilöllisyydestään. Holhousoikeudessa onkin keskeisesti kysymys ihmisen suojaamisesta puuttamalla hänen itsemääräämisoikeuteensa. (Välimäki 2001, 17-18.)

## 2.1 Vanhasta holhouslaista uuteen holhouslakiin

Vanha holhouslaki oli peräisin 1800-luvulta ja se vastaakin sen ajan käsityksiä. Sitä on kuitenkin uudistettu matkan varrella pahimpien puutteiden korjaamiseksi, koska alaikäisiä, vanhuksia, vammaisia ja mielenterveyspotilaita koskevat kansainväliset sopimukset edellyttävät uutta ajattelua. Uusi laki rajoittaa vapautta vain siinä määrin kuin se on tarpeen henkilön suojaamiseksi omaisuuden hoitovaroilta. Uusi laki antaa runsaan valikoiman erilaisia keinoja tilanteiden hoitamiseksi. (Nordea 2008.)

Vanhusten määrä kasvaa nopeasti suurten ikäluokkien myötä ja ihmisten keski-ikä nousee jatkuvasti. Yhä useampi vanhus on avohuollon piirissä ja asuu kotonaan tai palveluasunnossa. Ihmisillä on runsaammin varallisuutta, jota on hoidettava monimutkaistuvassa yhteiskunnassa. Taloudellisten asioiden hoitamisessa tulee ottaa entistä enemmän huomioon päämiehen etu. Holhousasioiden hallintoa oli siis tehostettava ja selkiytettävä ja näiden seikkojen vuoksi uusi holhouslaki oli tarpeen. (Nordea 2008.)

Holhoustoimesta annettu laki erottelee taloudellisten asioiden ja henkilöä koskevien asioiden hoitamisen. Päämiehen asioiden ajatellaan olevan joko hänen talouttaan tai hänen henkilöään koskevia, ei molempia yhdessä. Vuoden 1898 holhouslaki ei alkuperäisessä muodossaan tuntenut koko jaottelua taloudellisten asioiden ja henkilöä koskevien asioiden välille. Oli vain yksi asia, johon kuuluivat sekä henkilöä että taloudellisia asioita koskevat tapaukset. Vasta vuonna 1984 voimaan tulleet holhouslain muutokset muuttivat tilanteen niin, että jako tapahtui. Uusi holhoustoimilaki perustuukin näkemykseen, että holhoustoimi on ensisijaisesti päämiehen taloudellisia asioita koskevaa edunvalvontaa (HolhTL 1.1 §). Ero näiden välille tehtiin hyvin selväksi. Samalla laissa on kuitenkin osoitettu, että holhoustoimi saattaa käsittää edunvalvontaa myös henkilöä itseään koskevassa asiassa (HolhTL 1.2 §). Edustamista päämiehen taloudellisessa ja toisaalta hänen henkilöään koskevassa asiassa on kuitenkin pidetty niin eriluonteisina tehtävinä, että edunvalvojan edustusvalta määräytyy näissä tapauksissa toisistaan olennaisesti poikkeavien sääntöjen mukaan. (Helin 2001, 1073-1074.)

Uuden holhoustoimilain mukaan (HolhTL 1.1 §) ”holhoustoimen tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajaanvaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi voi itse pitää huolta taloudellisista asioistaan”. Vajaanvaltaisella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä ja sellaista 18 vuotta täyttänyttä henkilöä, joka on julistettu vajaa-



valtaiseksi. Holhoustoimi auttaa siis eri-ikäisiä ihmisiä, jotka tarvitsevat eri syistä apua omaisuutensa hoidossa. Holhoustoimen tehtävänä on järjestää asiat niin, että jokainen, jonka omaisuusasiat tarvitsevat hoitoa edellä mainituista syistä, saa valvotun ja turvallisen palvelun. Päämiehen, joka tässä tarkoittaa edunvalvonnan alaisena olevaa henkilöä, tulisi voida jatkossakin nauttia omaisuudestaan yksilöllisten tarpeiden mukaan kuten aiemmin. (HolhTL 1.2 §.)

Edunvalvontatilanteissa on erittäin tärkeää, että pankin toimihenkilöt toimivat niin holhoustoimilain kuin pankin omien sääntöjen mukaisesti välttääkseen erilaiset ongelmatilanteet. Toimihenkilöiden tulee tuntea eri lakipykälät sekä noudattaa niitä. Toimihenkilöiden tulee myös tunnistaa ja tuntea asiakkaansa, joiden kanssa he asioivat. Näiden sääntöjen noudattaminen helpottaa työskentelyä huomattavasti ja kumpikin osapuoli voi toimia asiakaskohtamisessa luottavaisin mielin. Holhoustoimilaki auttaa pankin toimihenkilöitä toimimaan edunvalvontatilanteissa asianmukaisesti niin edunvalvojan kuin hänen päämiehensäkin kanssa. (Nordea 2008.)

## 2.2 Edunvalvonnan tarpeellisuus

Edunvalvoja voidaan nimetä henkilölle, joka ei itse pysty hoitamaan omia taloudellisia asioitaan eikä huolehtimaan itseään tai varallisuutta koskevia etujaan sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan, alaikäisyyden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Käräjäoikeuden on määrättävä edunvalvoja henkilölle, jonka olinpaikka on tuntematon, mutta hänen taloudelliset asiansa vaativat hoitoa. (Maistraatti 2008.)

Vajaavaltainen ei siis kykene huolehtimaan taloudellisista asioistaan, vaan hänen varallisuusasemansa sekä muut tärkeät edut ovat vaarassa. Vajaavaltaiselle, jota nykyään kutsutaan päämieheksi, määrätään edunvalvoja, joka hoitaa hänen kaikki pankkiasiansa. Vajaavaltaisella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä ja sellaista 18 vuotta täyttänyttä henkilöä, joka on julistettu vajaavaltaiseksi. (Maistraatti 2008.)

Kyvyttömyys omien asioiden hoitamisessa voi johtua monesta eri syystä. Maistraatti selvittää hakemuksen tai ilmoituksen perusteella, tarvitseeko tietty henkilö edunvalvontaa. Yleensä käräjäoikeus määrää edunvalvojan maistraatin hakemuksen perusteella. Maistraatti voi määrätä edunvalvojan, mikäli henkilö itse on hakenut edunvalvojan määräämistä ja pyytänyt, että

tietty henkilö määrättäisiin hänen edunvalvojakseen. Mikäli hakija ei kykene ymmärtämään, mitä edunvalvojan määrääminen hänen kannaltaan merkitsee, maistraatti ei voi edunvalvojaa määrätä. Käräjäoikeuden asiana on tällöin määrätä edunvalvoja, samoin kuin niissä tapauksissa, joissa hakemus edunvalvojan määräämiseksi on tullut muulta kuin henkilöltä itseltään, esimerkiksi pankin toimihenkilöltä. Holhousviranomaisen, maistraatin, tulee tarvittaessa tehdä käräjäoikeudelle hakemus edunvalvojan määräämiseksi. Edunvalvoja voidaan määrätä, jos se, jonka etua olisi valvottava, ei tätä vastusta. Vastustamisesta huolimatta voidaan edunvalvoja määrätä, jos vastustamiselle ei henkilön tila ja edunvalvonnan tarve huomioon ottaen ole riittävää aihetta. (HolhTL 2.8 §.)

### 2.3 Edunvalvojan hakeminen

Alaikäisen edunvalvojina ovat hänen huoltajansa, jollei toisin määrätä. Täysi-ikäisen edunvalvojana on henkilö, jonka tuomioistuin tai maistraatti on tehtävään määrännyt. Edunvalvojaksi voidaan määrätä tehtävään sopiva ja kelpoinen henkilö, joka on antanut tähän suostumuksensa. Vajaavaltainen ei voi missään tapauksessa olla edunvalvojana. Edunvalvojana voi olla sairaan tai vanhuksen lähiomainen tai muu läheinen, kunnan yleinen edunvalvoja tai muu tehtävään sopiva henkilö. (HolhTL 2.4-5 §.)

Edunvalvontaa tai toimintakelpoisuuden rajoittamista koskevassa asiassa on syytä kääntyä ensin holhousviranomaisen eli maistraatin puoleen. Holhousviranomaisena toimii edunvalvontaa tarvitsevan kotikunnan maistraatti. Edunvalvojaa voivat hakea maistraatti, edunvalvontaa tarvitseva itse, edunvalvontaan määrättävän vanhempi, aviopuoliso, lapsi tai muu läheinen. Holhoustoimilain mukaan kuitenkin jokainen voi ilmoittaa maistraatille henkilöstä, joka on ilmeisesti edunvalvonnan tarpeessa. Tämän hän voi tehdä vaitiolosäännösten estämättä. Pankkitoiminnassa tällainen tilanne voi tulla eteen, kun palvelutilanteessa näyttää ilmeisen selvältä, että henkilö ei ymmärrä taloudellisia asioitaan. Hän saattaisi pyrkiä esimerkiksi nostamaan normaalikäyttöönään verrattuna suuria summia rahaa tai lainanotto- ja vakuudenantotilanteessa näyttää siltä, että hän ei ymmärrä lainan ja pantin merkitystä. Kaiken kaikkiaan on tärkeää arvioida tilannetta kokonaisuutena. Tässä on merkityksellistä myös asiakkaan toistuva käyttäytyminen, ei vain joku yksittäinen tapahtuma. Joillakin pankin toimihenkilöillä on myös ilmoitusvelvollisuus, jos he huomaavat, että asiakas on selvästi edunvalvonnan tarpeessa. Päätöksen ilmoituksen tekemisestä tekee konttorin johtaja tai muu asia-

kasvastuuhenkilö ja tarvittaessa saa konsultointiapua lakiasioista. Ilmoitus tehdään asiakkaan kotikunnan maistraatille kirjallisena. Pankista tehtävä ilmoitus saa sisältää vain sen, että asiakas on edunvalvonnan tarpeessa. Maistraatti tai käräjäoikeus voi tarvittaessa pyytää lisätietoja ja -selvityksiä. (Nordea 2008.)

## 2.4 Edunvalvontavaltuutus

Edunvalvontavaltuutuksella toimintakelpoinen aikuinen voi itse etukäteen järjestää mm. taloudellisten asioidensa hoidon siltä varalta, että hän myöhemmin tulee kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan esimerkiksi sairauden tai heikentyneen terveyden vuoksi. Vuonna 2007 voimaan tullut edunvalvontavaltuutusta koskeva laki antaa aikaisempaa paremmat keinot varautua hyvissä ajoin etukäteen mahdolliseen toimintakyvyn heikkenemiseen. Ihminen voi edunvalvontavaltuutuksen tekemällä varmistaa, että mahdollisen toimintakyvyttömyyden kohdatessa hänen asioitaan hoitaa hänen itse valitsemansa uskottu henkilö, valtuutettu. Ei siis tarvitse odottaa aikaa, jolloin olisi kykenemätön hoitamaan asioitaan ja valitsemaan itselleen haluamaansa valtuutettua. Asioihin voi varautua jo etukäteen. Valtakirjassa voi olla varaja toissijainen valtuutettu tai useampiakin. (Oikeusministeriö 2008.)

Lakia edunvalvontavaltuutuksesta sovelletaan valtuutukseen, jonka valtuuttaja on määrännyt tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että hän tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan. (Laki edunvalvontavaltuutuksesta 2007 1.1 §.)

Edunvalvontavaltuutuksella valtuutettu voidaan oikeuttaa edustamaan valtuutuksen tekijää tämän omaisuutta koskevissa ja muissakin taloudellisissa asioissa. Valtuutettu voi edustaa valtuuttajaa myös sellaisissa tämän henkilöä koskevissa asioissa, joiden merkitystä valtuuttaja ei kykene ymmärtämään sillä hetkellä, jolloin valtuutusta olisi käytettävä. Valtuutus voidaan myös rajoittaa koskemaan vain yhtä määrättyä oikeustointia, asiaa tai omaisuutta. Valtuutetulla ei ole kuitenkaan kelpoisuutta valtuuttajan puolesta antaa suostumusta avioliittoon tai lapsiksiottamiseen, tunnustaa isyyttä, hyväksyä isyyden tunnustamista, tehdä tai perustaa testamenttia eikä edustaa valtuuttajaa muussa sellaisessa asiassa, joka on valtuuttajaan nähden liian henkilökohtainen. (Laki edunvalvontavaltuutuksesta 2007 1.2 §.)

Edunvalvontavaltuutus tehdään kirjallisesti kuten testamentti. Valtakirjan voi tehdä kahdeksantoista vuotta täyttänyt henkilö, joka kykenee ymmärtämään valtakirjan merkityksen. Valtakirjassa, joka koskee edunvalvontavaltuutusta, valtuuttaja nimeää valtuutetun, joka on suostunut tehtävään, sekä määrittelee asiat, jotka valtuutus kattaa. Valtuuttaja voi oikeuttaa valtuuttamansa henkilön huolehtimaan omaisuutensa hoidosta ja muista taloudellisista asioistaan sekä häntä itseään koskevista asioista, kuten terveyden- ja sairaanhoidosta, jos hän niin haluaa. (Oikeusministeriö 2008.)

Valtuuttajan on kahden todistajan samanaikaisesti läsnä ollessa allekirjoitettava valtakirja tai tunnustettava siinä oleva allekirjoituksensa. Todistajien tulee sen jälkeen todistaa valtakirja allekirjoituksillaan. Todistajien tulee saada tietää, että asiakirja on edunvalvontavaltuutusta varten tehtävä valtakirja, mutta valtuuttaja voi olla kertomatta heille sen sisältöä. Lähiomainen ei voi toimia todistajana. Allekirjoitettu valtakirja luovutetaan valtuutetun haltuun tai siitä ilmoitetaan muutoin valtuutetulle. Valtakirjan voi myös peruuttaa tai sitä voi muuttaa. (Laki edunvalvontavaltuutuksesta 2007 2.6 §.)

Valtuutettu voi pyytää maistraattia vahvistamaan valtuutuksen siinä tapauksessa, että valtuutuksen antanut henkilö ei enää kykene hoitamaan asioitaan esimerkiksi sairauden vuoksi. Maistraatille tulee valtuutetun esittää alkuperäinen valtakirja sekä lääkärinlausunto tai vastaava, joka todistaa, että valtuutuksen antanut henkilö on tullut kyvyttömäksi hoitaa asioita, joita valtuutus koskee. Kun maistraatti on vahvistanut valtuutuksen, se tulee voimaan. (Oikeusministeriö 2008.)

Valtuutetun tulee valtuuttajan puolesta toimiessaan pitää huolta valtuuttajan oikeuksista ja edistää hänen parastaan kaikissa asioissa. Valtuutetun on tiedusteltava valtuuttajan mielipidettä ennen kuin valtuutettu tekee päätöksen tehtäviinsä kuuluvassa asiassa, jos asiaa on tämän kannalta pidettävä tärkeänä ja kuuleminen voi tapahtua ilman huomattavaa hankaluutta. Kuulemista ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos valtuuttaja ei kykene ymmärtämään asian merkitystä. Valtuutetun on pidettävä valtuuttajalle kuuluvat varat ja omaisuus erillään omista varoistaan. (Laki edunvalvontavaltuutuksesta 2007 4.16 §.)

Suhteessaan kolmanteen henkilöön valtuuttaja tulee välittömästi oikeutetuksi ja velvoitetuksi sellaisen oikeustoimen perusteella, jonka valtuutettu edunvalvontavaltuutuksen rajoissa tekee valtuuttajan nimissä. Oikeustoimi, jonka tekemiseen valtuutetulla ei ollut kelpoisuutta, mutta

jonka hän tekee, ei sido valtuuttajaa. Jos valtuutettu on toiminut vastoin valtuuttajan antamia ohjeita oikeustoimen tehdessään, oikeustoimi ei sido valtuuttajaa, jos kolmas henkilö tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, että valtuutettu ylitti toimivaltansa. (Laki edunvalvontavaltuutuksesta 2007 4.14 §.)

Maistraatti valvoo valtuutetun toimintaa erityisesti taloudellisissa asioissa. Valtuutetun pitää antaa maistraatille luettelo niistä päämiehen varoista ja veloista, joita valtuutus oikeuttaa hänet hoitamaan, kun valtuutetun tehtävä alkaa. Valtuutetun tulee antaa selvitys talouteen liittyvien asioiden hoitamisesta, jos maistraatti myöhemmin tätä pyytää. Valtuutuksen antanut henkilö voi vaikuttaa valvonnan laajuuteen esimerkiksi niin, että valtakirjassa hän määrää, että valvonnassa sovelletaan holhoustoimilain säännöksiä, jotka velvoittavat valtuutetun antamaan määräajoin selvityksen talouteen liittyvien asioiden hoitamisesta. (Oikeusministeriö 2008.)

Edunvalvontavaltuutusta varten kirjoitettavasta valtakirjasta tulee ilmetä ainakin tiedot valtuuttamistarkoituksesta, asioista, joissa valtuutettu oikeutetaan edustamaan valtuuttajaa, valtuuttajasta ja valtuutetusta sekä maininnasta, jonka mukaan valtuutus tulee voimaan siinä tapauksessa, että valtuuttaja tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan. (Oikeusministeriö 2008.)

Edunvalvontavaltuutus lakkaa olemasta voimassa, kun valtuutus peruutetaan, kun valtuuttaja kuolee tai kun valtuutettu ilmoittaa holhousviranomaiselle luopuvansa tehtävästään. Jos valtuuttajalle määrätään edunvalvoja, valtuutus lakkaa olemasta voimassa. Se lakkaa kuitenkin olemasta voimassa vain siltä osalta kuin edunvalvojan tehtäviin kuuluu huolehtia niistä asioista, joita valtuutus koskee. Vaikka valtuutus on esimerkiksi valtuuttajan kuoleman johdosta lakannut olemasta voimassa, valtuutetulla on kuitenkin oikeus, ennen kuin edunvalvoja tai pesänhoitaja voi ryhtyä tarpeellisiin toimiin, valtuutuksen perusteella huolehtia sellaisista toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen valtuuttajan tai konkurssipesän turvaamiseksi vahingolta. (Laki edunvalvontavaltuutuksesta 2007 3.11 §.)

Yleensä tieto edunvalvontavaltuutuksesta tulee pankille valtuutetulta. Hänen on esitettävä maistraatin päätöksellä voimaanpantu valtakirja. Siitä otetaan kopio ja se lähetetään pankin konttoripalveluihin jatkotoimenpiteitä varten. Asioitaessa valtuutetun kanssa katsotaan asi-

akkaan huomautustiedot ja valtakirjan tarkka sisältö tarvittaessa sopimusarkistosta, jotta pankkitoimihenkilöt toimisivat lain vaatimalla tavalla. Toimittaessa laista tai valtakirjan sisällöstä poiketen voi pankki joutua korvausvastuuseen. Edunvalvontavaltuutettu hoitaa valtuuttajan taloudellisia asioita siinä laajuudessa kuin maistraatin päätöksellä voimaantulleessa valtakirjassa sanotaan. Valtakirja tulee siis lukea tarkkaan. Jos valtakirja on kirjoitettu yleiseen muotoon, eli valtuutettu hoitaa päämiehen taloudellisia asioita ja omaisuutta, niin sitä tulee tulkita samoin kuin päämiehelle olisi määrätty edunvalvoja samassa laajuudessa. Päämies on voinut valtakirjassa luetella ne asiat, joita valtuutettu saa hoitaa ja tällöin valtuutetun kelpoisuus on rajattu niihin asioihin. (Nordea 2008.)

Valtuutetun tullessa hoitamaan valtuuttajansa pankkiasioita on pankkitoimihenkilöiden katsottava tarkkaan mitä valtakirja valtuuttaa tekemään. Esimerkiksi kiinteistön kauppa ja muu luovutus sekä panttaus ovat mahdollisia vain, jos valtakirjassa se on sallittu. Omaisuuden lahjoittaminen tulee valtakirjassa pääpiirtein yksilöidä. Valtuutettu voi myös avata ja lopettaa päämiehen pankkitilit. Hän voi antaa käyttöoikeuksia ja peruuttaa vanhat käyttöoikeudet ja perinteiset valtuutukset. Valtuutettu voi saada päämiehen tilit verkkopankkiin sekä saada päämiehen tileihin visa electron -kortin. Näin yleensä toimitaan, ellei valtakirja sisällä rajoitteita. (Nordea 2008.)

Valtuutettu tekee päämiehen puolesta myös sijoitukset, mikäli valtakirjan sisältö näin ilmoittaa. Maistraatin lupa tarvitaan samoissa tilanteissa kuin edunvalvojan osalta, jos päämies on valtakirjassa niin määrännyt. Valtuutettu ottaa päämiehen nimiin luotot ja panttaa vakuudet. Maistraatin lupa näihinkin tarvitaan, jos päämies on valtakirjassa niin määrännyt. Valtuutettu voi kuitenkin pantata kiinteää omaisuutta vain, jos päämies on valtakirjassa antanut siihen mahdollisuuden. Kiinteistöä ei ole tällöin tarvinnut yksilöidä. Kiinteän omaisuuden kauppa ja vaihto edellyttää myös valtakirjassa yleisesti kiinteistöjen osalta tätä tarkoitusta varten annettua oikeutta. Jos kiinteän omaisuuden panttausta tai kauppaa ei valtakirjassa ole sallittu, päämiehelle tulee määrätä edunvalvoja hoitamaan näitä asioita. Valtuutettu voi lahjoittaa päämiehen omaisuutta ainoastaan, jos valtakirjassa on yksilöity lahjoittamisen perusteet. Se tarkoittaa saajapiirin ja lahjakohteen yleispiirteistä selventämistä. Epäselvissä tilanteissa pankki ei voi toteuttaa valtuutetun antamaa tili-, arvo-osuus- tai rahastolahjaa. Valtuutetulla on oikeus saada tietoja päämiehen pankkiasioista sekä omalta toiminta-ajaltaan että sitä ennen. Jos valtuutus on rajattu tiettyihin asioihin, tiedonsaantioikeus koskee vain niitä. Päämiehellä itsellään on aina oikeus saada tieto omista pankkiasioistaan. (Nordea 2008.)

Edunvalvontavaltuus on siis kevyempi keino kuin varsinainen edunvalvonta. Se on kuitenkin viranomaisten valvonnanalaisena turvallisempi kuin perinteinen valtuutus. (Nordea 2008.)

## 2.5 Edunvalvonnan muodot

Vuoden 1898 holhouslaki tunsikin vain kaksi edunvalvonnan muotoa. Yleisin näistä oli päämiehelle määrätty uskottu mies eikä uskotun miehen määrääminen rajoittanut päämiehen oikeustoimikelpoisuutta eikä hänen kelpoisuuttaan vallita omaisuuttaan. Päämiehellä ja uskotulla miehellä oli siis rinnakkainen toimivalta ja uskottu mies toimikin vain päämiehen tukena ja apuna. Toinen, harvinaisempi vaihtoehto oli päämiehen julistaminen holhottavaksi. Holhottavaksi julistaminen oli kertakaikkinen ratkaisu, jolloin päämies menetti melkein kokonaan kelpoisuutensa tehdä oikeustoimia ja oikeuden vallita omaisuuttaan. Tällöin yleensä vain holhoojalla oli oikeus tehdä päämiestä sitovia oikeustoimia ja ainoastaan holhoojalla oli oikeus vallita päämiehen omaisuutta. (Välimäki 2001, 21-22.)

Nämä kaksi muotoa ovat säilyneet myös uudessa holhoustoimilaisissa. Lievimmässä edunvalvonnan muodossa päämiehelle määrätään uskotun miehen sijasta edunvalvoja päämiehen tueksi ja avuksi. Uudessa laissa on myös jyrkin muoto, vajaavaltaiseksi julistaminen, joka poistaa miltei kokonaan päämiehen oikeustoimikelpoisuuden ja omaisuuden vallintaoikeuden. Uutena näiden kahden rinnalle on tullut toimintakelpoisuuden rajoittaminen, joka voi tapahtua siten, että päämies voi tehdä määrättyjä oikeustoimia tai vallita määrättyä omaisuutta ainoastaan yhdessä edunvalvojan kanssa tai siten, että päämies ei voi tehdä määrättyjä oikeustoimia tai vallita määrättyä omaisuutta, jolloin kelpoisuus kuuluu näiltä osin yksin edunvalvojalle. Päätettäessä edunvalvonnan muotoa on käytettävä sekä lievimmän riittävän keinon periaatetta että suhteellisuusperiaatetta, edunvalvonnan on oltava suhteessa päämiehen suojan tarpeeseen. Muita periaatteita ovat ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamisen periaate, päämiehen etujen ja hyvinvoinnin ensisijaisuuden periaate sekä välttämättömyyden periaate. (Välimäki 2001, 25.)

Mikäli pelkkä edunvalvojan määrääminen päämiehelle ei riitä, on seuraavana vaihtoehtona päämiehen toimintakelpoisuuden rajoittaminen. Jos täysi-ikäisen henkilön toimintakelpoisuutta rajoitetaan, on tälle edellytyksenä, että henkilö on kykenemätön huolehtimaan talou-

dellisistä asioistaan, hänen varallisuusasemansa tai muut tärkeät etunsa ovat vaarassa tai pelkkä edunvalvoja ei riitä. Pankkiasiointiin tarvitaan edunvalvoja, jolloin päämies ja edunvalvoja tekevät tietyt oikeustoimet yhdessä. Toimintakelpoisuutta voidaan rajoittaa myös niin, että päämies ei saa itse tehdä tiettyjä oikeustoimia, päämies ei saa vallita omaisuuttaan tai päämies julistetaan vajaavaltaiseksi. Lievimmän suojelun periaatteen mukaan päämiehen toimintakelpoisuutta rajoitetaan vain sen verran kuin on tarpeellista. (Välimäki 2001, 26.)

### 2.5.1 Edunvalvojan määrääminen

Edunvalvonnan lievin muoto on se, että päämiehen tueksi ja avuksi määrätään edunvalvoja puuttumatta kuitenkaan päämiehen toimintakelpoisuuteen millään tavalla. Edunvalvojan määrääminen ei siis rajoita päämiehen omaa oikeustoimikelpoisuutta. Edunvalvoja määrätään päämiehen rinnalle oikeustoimista päättämään ja omaisuutta vallitsemaan, jolloin edunvalvojalla on sama kelpoisuus kuin päämiehelläkin toimia päämiehen taloudellisissa asioissa. Edunvalvojan kelpoisuus voi koskea vain määrättyjä asioita, oikeustoimia tai omaisuutta, mutta toisaalta se voi koskea myös kaikkia päämiehen taloudellisia asioita. Edunvalvoja voidaan myös määrätä esimerkiksi sairauden takia, jos päämies ei vastusta edunvalvojan määräämistä. Edunvalvoja voidaan kuitenkin määrätä, jos vastustamista ei pidetä aiheellisena, kun otetaan huomioon päämiehen tila ja edunvalvonnan tarve. Kummankin edellytyksen tulee täytyä, jotta edunvalvoja voidaan henkilöä koskevassa asiassa määrätä. (Välimäki 2001, 39-40.)

### 2.5.2 Toimintakelpoisuuden rajoittaminen

Toimintakelpoisuuden rajoittamisen tarkoituksena on, että vajaavaltaisuuden oikeusvaikutukset voitaisiin muokata kunkin ihmisen oman suojantarpeen mukaisiksi. Lievin tapa rajoittaa päämiehen toimintakelpoisuutta on se, että hänet veloitetaan yhteistoimintaan edunvalvojan kanssa. Esimerkiksi määrätystä oikeustoimesta tai omaisuudesta ei kumpikaan voi päättää yksin vaan oikeudellisesti pätevä toiminta edellyttää kummankin myötävaikutusta. Päämiehen toimintakelpoisuutta voidaan rajoittaa myös omaisuuksittain tai oikeustoimittain siten, ettei päämiehellä ole lainkaan kelpoisuutta vallita määrättyä omaisuutta tai tehdä määrättyjä oikeustoimia. Jos päämiehen toimintakelpoisuutta rajoitetaan, on hänelle samalla määrättävä



edunvalvoja. Edunvalvoja voi määrättyissä asioissa toimia yksin ilman päämiehen myötävai-  
kutusta. Erikseen päätetään kuuluuko edunvalvojan toimivaltaan myös päämiehen henkilö-  
kohtaisista asioista päättäminen. (Välimäki 2001, 46-50.)

Täysi-ikäisen ihmisen vapautta on rajoitettava vain sen verran kuin on tarpeen hänen tärkei-  
den varallisuusetujensa suojaamiseksi. Toimintakelpoisuuden rajoituspäätös on voimassa  
toistaiseksi tai määrätyn ajan. Tuomioistuin tekee siitä merkinnän päätökseensä ja määrää  
samalla edunvalvojan. Päätökset on luettava pankissa tarkkaan. Toimintakelpoisuuden rajoi-  
tuksen sisältö merkitään holhousasiain rekisteriin, josta pankin toimihenkilöt voivat saada  
ajan myötä kyselytiedon. Maistraatti seuraa säännöllisin väliajoin edunvalvontatarpeen kehi-  
tystä ja hakee tarvittaessa jyrkennystä tai lievennystä olemassa olevaan tilanteeseen. (Nordea  
2008.)

Käräjäoikeus voi päättää, että päämies ja edunvalvoja määräävät päämiehen omaisuudesta  
yhdessä. Yhdessä toimiminen voidaan rajoittaa tiettyyn omaisuuteen kuten päämiehen kiin-  
teistöön tai tiettyyn tiliin. Muu omaisuus jää tällöin päämiehen yksin vallittavaksi, ellei siihen  
kohdistu muita rajoituksia. Päämies ja edunvalvoja voidaan määrätä tekemään yhdessä tietyn-  
laiset oikeustoimet kuten päämiehen omaisuuden sijoittaminen. (Nordea 2008.)

Päämiehen suojarinne voi edellyttää, että häneltä poistetaan mahdollisuus tehdä tiettyjä oi-  
keustoimia kuten kiinteistön kauppoja tai osakesijoituksia. Tällöin näitä oikeustoimia tekee  
edunvalvoja. Päämiestä on mahdollisuuksien mukaan kuultava, mutta pankille ei tarvitse olla  
tästä erillistä selvitystä. Pankki toimii tilanteissa edunvalvojan kanssa ja on päämiehen ja  
edunvalvojan välinen asia keskustella asioista keskenään. (Nordea 2008.)

Tuomioistuimen tulee harkita henkilön toimintakelpoisuutta rajoittaessaan, tuleeko rajoitta-  
minen olemaan voimassa toistaiseksi vai määräajan. Silloin olisi punnittava päämiehen enna-  
koivan suojarinnettä. Jos on ilmeisen selvää, ettei päämiehen tila tule jatkossa muuttumaan  
parempaan suuntaan, niin olisi parempi jokaisen osapuolen kannalta, että rajoitus on voimas-  
sa toistaiseksi. Mikäli henkilön tulevaisuuden tilasta ei olla varmoja, kannattaisi rajoitus tehdä  
määräaikaisena. (Laki24 2008c.)

Kuitenkaan esimerkiksi pelkkä psyykinen sairaus ei ole vielä merkki siitä, ettei ihminen itse  
kykene hoitamaan taloudellisia asioitaan. Jos sairaudesta ei aiheudu taloudellista haittaa, ei

hänen toimintakelpoisuuttaan voidaan rajoittaa varallisuuden hoitamisen osalta. Jos taas sairas ihminen tulee esimerkiksi pankkiin ottamaan velkaa tai tekemään muita oikeustoimia aiheuttaen itselleen taloudellisia vaikeuksia, on ilmeisen selvää, ettei pelkkä edunvalvojan määrääminen tällöin riitä. (Laki24 2008c.)

### 2.5.3 Vajaavaltaiseksi julistaminen

Vajaavaltaiseksi julistaminen on äärimmäinen keino, jolloin vajaavaltaisella on samat oikeusvaikutukset kuin alaikäisellä. Häneltä puuttuu kelpoisuus tehdä päteviä oikeustoimia ja hallita omaisuuttaan. Vajaavaltaiselle määrätyn edunvalvojan toimivalta koskee miltei kaikkia päämiehen taloudellisia asioita. (Välimäki 2001, 50-51.)

Käräjäoikeus voi julistaa täysi-ikäisen henkilön vajaavaltaiseksi erittäin painavista syistä. Se tarkoittaa sitä, että mitkään lievemmat keinot kuten edunvalvojan määrääminen tai toimintakelpoisuuden rajoittaminen eivät suojaa päämiestä tarpeeksi. Vajaavaltaiseksi julistetulta puuttuu kelpoisuus tehdä päteviä oikeustoimia ja oikeus hallita omaisuuttaan, jollei laissa ole toisin säädetty. (HolhTL 4.23 §.)

Vajaavaltaisen päämiehen on voitava kuitenkin jatkaa mahdollisimman normaalia elämää. Yksi edellytys on se, että hänellä on riittävät käyttövarat. Edunvalvojan on avattava tili, jolle hän osoittaa päämiehen tarpeita vastaavat riittävät käyttövarat, joista päämies määrää yksin. Näistä varoista ja sen käytöstä ei edunvalvoja päättä, ellei laissa ole toisin säädetty. (Nordea 2008.)

## 2.6 Edunvalvoja

Edunvalvoja määrätään käyttämään päätösvaltaa päämiehensä ohella. Edunvalvojan määräämisestä lähtien voidaan saada päämiehen oikeudellista asemaa koskeva muutos aikaan edunvalvojan toimesta ilman päämiehen omaa myötävaikutusta. Pankin kannalta suurin merkitys on sillä, että päämies ei itse tee oikeustoimia ilman edunvalvojaansa. (Nordea 2008.)

Edunvalvojan päätösvalta on kuitenkin päämiehen omaa päätösvaltaa rajallisempi, koska se ei kata kaikkia niitä asioita, joissa oikeustoimikelpoinen henkilö voi itse toimia puolestaan. Tämä johtuu siitä, että on olemassa niin henkilökohtaisia asioita, ettei toinen henkilö voi toimia niissä toisen puolesta, esimerkiksi isyyden tunnustaminen. Myös päämiehen kuuleminen, hänen toiveiden ja näkemysten kunnioittaminen voi rajoittaa edunvalvojan harkintavalttaa joissain tapauksissa. Sitä rajoittaa myös velvollisuus hoitaa päämiehensä omaisuutta objektiivisesti ja päämiehen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Omaa etua ei siis saa ajaa joutumatta siitä vastuuseen. Henkilökohtaisiin asioihin ei pankki puutu ellei niillä ole päämiehelle taloudellista merkitystä niin, että pankki olisi siinä kolmantena osapuolena. (Helin 2001, 1071.)

Edunvalvojan tulee olla kelpoinen tehtäväänsä ja mikäli hän ylittää kelpoisuutensa voi siitä olla seurauksena, ettei sidonnaisuutta oikeustoimeen synny. Helinin mukaan edunvalvojan kelpoisuudella tarkoitetaan edunvalvojan valtaa tehdä oikeustoimia päämiehensä lukuun niin, että päämies tulee niihin sidotuksi. Ylittäessään puolestaan toimivaltansa edunvalvoja voi joutua vahingonkorvausvastuuseen tai hänet voidaan vapauttaa tehtävästään. Toimivalta puolestaan tarkoittaa sitä, mitä edunvalvoja saa tehdä päämiehensä nimissä eli millä tavoin hänen tulee edustusvaltaansa käyttää toimiakseen päämiehensä kannalta moitteettomasti. Pelkkä toimivallan ylittäminen ei siis tee oikeustoimesta tehotonta. Edellytyksenä edunvalvojalle oli täysivaltaisuus, suostumus tehtävään, sopivuus tehtävään ja periaatteina asiantuntevuusperiaate, läheisyysperiaate sekä riippumattomuusperiaate. (Helin 2001, 1071; Välimäki 2001, 59-60.)

Kysymys edunvalvojan kelpoisuuden rajoista koskettaa välittömästi kolmannen osapuolen asemaa. Kolmannen osapuolen, esimerkiksi pankin, onkin voitava luottaa siihen, että edunvalvoja on kelpoinen hoitamaan tehtäväänsä ja se on sananmukaisesti ilmentävä edunvalvonnan määräyksestä. Jos edunvalvojalle on annettu tietty tehtävä, ei tehtävää saa laajentaa tai supistaa, koska se tuottaa vahinkoa kaikille osapuolille. Onkin tuomioistuimen ja maistraatin tehtävä, että edunvalvojalle annettu tehtävä on riittävän selkeä, ettei tulkintamahdollisuuksia jäisi. Pankki ei voi itse lähteä tulkitsemaan annettua tehtävää kysymättä tarkemmin esimerkiksi holhousviranomaiselta. Pelkkä edunvalvojalta kysyminen ei välttämättä tule kysymykseen. (Helin 2001, 1076.)

### 2.6.1 Edunvalvojan tehtävät ja velvollisuudet

Edunvalvoja määrätään siis usein huolehtimaan päämiehensä omaisuudesta ja taloudellisista asioista, mutta edunvalvoja voidaan määrätä myös huolehtimaan yksittäisestä asiasta tai henkilöön liittyvästä asiasta. Helinin mukaan säännöksen taustalla on ajatus, että edunvalvonta-toimenpide on mitoitettava olemassa olevan tarpeen mukaiseksi. Tehtävän rajoittaminen yksittäiseen asiaan voi olla perusteltua esimerkiksi silloin, kun vanhus on kykenemätön suorittamaan tiettyä oikeustointia, mutta ei ole laaja-alaisemman edunvalvonnan tarpeessa. Tämä jää holhousviranomaisen päätettäväksi. (Helin 2001, 1075.)

Edunvalvojan tehtävänä on myös pitää huolta siitä, että päämies saa sopivan hoidon, huolenpidon ja kuntoutuksen eli myös henkilöä itseään koskeva asia otetaan huomioon, vaikka kyseessä olisikin enemmän taloudellisesta asiasta huolehtiminen. Edunvalvojan tulee huolehtia päämiehensä omaisuudesta niin, että omaisuus ja sen tuotto voidaan käyttää päämiehen hyödyksi ja hänen henkilökohtaisiin tarpeisiin. Omaisuutta hoidetaan huolellisuusvelvoitteen mukaan, päämiehen hyödyn ja tarpeiden mukaisesti. Säästämisvelvoitetta ei edunvalvojalla kuitenkaan ole. Mikäli päämiehellä on mittava omaisuus, on siitä tehtävä hoitosuunnitelma. (Nordea 2008.)

Edunvalvojan on pidettävä huolta siitä, että päämies saa riittävästi rahaa henkilökohtaisiin menoihinsa. Edunvalvoja ei saa myydä sellaista päämiehen omaisuutta, jolla on päämiehelle erityistä arvoa tai hän tarvitsee sitä myöhemmin. Edunvalvoja ei myöskään saa itse lahjoittaa päämiehensä omaisuutta edes holhousviranomaisen luvalla. Edunvalvojan tulee ilmoittaa maksuvelvollisille, jos sellaisia on, mille tilille näiden on suoritettava maksunsa samoin kuin muut tulot kuten eläkkeet. Edunvalvoja ilmoittaa myös pankille, kuka saa nostaa päämiehensä tilillä olevia rahoja. Edunvalvojat voivat käyttää päämiehen tilillä olevia varoja ainoastaan tämän, toisin sanoen eivät omaksi, hyödyksi. Pankki toimii edunvalvojalta saamansa tiedon mukaan. Ongelmatilanteissa apua saa muualta. (HolhTL 5.31-32 §; Nordea 2008.)

Edunvalvojan tulee pyrkiä hyvään yhteistyöhön päämiehensä kanssa. Päämieheltä tulee tiedustella hänen mielipidettään ennen kuin edunvalvoja päättää päämiehelle tärkeästä asiasta, mikäli se on päämiehen tilaan nähden mahdollista. Päämiehellä on siis mahdollisuus vaikuttaa mielipiteellään edunvalvojan toimivallan muotoutumiseen, mutta holhoustoimilaissa ei kuitenkaan ole asetettu edunvalvojalle velvoitetta noudattaa päämiehensä mielipidettä. Toi-

saalta mielipiteen avulla saadaan monesti selvitettyä päämiehen etu, jota edunvalvoja on velvollinen edistämään. Päämiehen perustellun mielipiteen huomiotta jättäminen voi siis olla rikkomus, joka voi aiheuttaa sen, että holhousviranomainen katsoo edunvalvojan sopivuuden tehtäväänsä olevan kyseenalainen ja mahdollisesti myös synnyttää velvollisuuden korvata mahdolliset vahingot päämiehelleen. Pankille ei tarvitse ilmoittaa, että päämieheltä kysytään mielipidettä, koska pankki asioi suuremmissa asioissa pääasiassa edunvalvojan kanssa. Edunvalvojan on kerrottava päämiehelleen tämän taloudellisesta tilanteesta sekä niistä toimita, joihin edunvalvoja on ryhtynyt hoitaessaan päämiehensä omaisuutta. Edunvalvoja tarvitsee maistraatin luvan tiettyihin oikeustoimiin, joista kerrotaan myöhemmin tarkemmin. (Nordea 2008.)

Päämiehensä omaisuutta hoitavan edunvalvojan on pidettävä kirjaa päämiehen varoista ja veloista sekä tilikauden tapahtumista. Tehtävänsä alussa edunvalvojan on annettava maistraatille omaisuusluettelo päämiehensä varoista ja veloista. Omaisuusluetteloon on myös ilmoitettava omaisuus, joka on päämiehensä itsensä vallittavana. Omaisuusluettelo on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa edunvalvojan tehtävän alkamisesta. Jos omaisuus lisääntyy, on siitä annettava luettelo kuukauden kuluttua omaisuuden saannosta. (HolhTL 6.48 §.)

Edunvalvojan on säännöllisesti, yleensä vuosittain, annettava maistraatille vuositili. Edunvalvojalla on velvollisuus pitää kirjaa päämiehensä varallisuudesta ja siinä tapahtuvista muutoksista. Tili on tehtävä maistraatille kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun tilikausi on päättynyt. Tiliä laadittaessa on käytettävä maistraatin tililomaketta. Edunvalvojan on annettava maistraatille pyynnöstä kaikki edunvalvojan tehtävään liittyvät tiedot, kuitit ja asiakirjat. Kun edunvalvontatehtävä loppuu, edunvalvojan on tehtävä päätöstitili. Vuositili ja päätöstitili on annettava holhousviranomaisen tarkistettavaksi viipymättä. Edunvalvojan tehtävä loppuu, kun käräjäoikeus edunvalvojan pyynnöstä vapauttaa hänet tehtävästään tai kun päämies ei ole enää edunvalvonnan tarpeessa. Tehtävä loppuu myös silloin, kun päämies kuolee tai päämies täyttää 18 vuotta, jos tehtävä on perustunut päämiehen alaikäisyyteen. (HolhTL 6.50-55 §, 2.17 §.)

## 2.6.2 Luvanvaraiset toimet

Maistraatti valvoo edunvalvojan toimintaa ja edunvalvojalla onkin velvollisuus hakea lupaa joihinkin päämiehen puolesta tehtäviin oikeustoimiin joihin hän voi ryhtyä, koska tiettyjä oikeustoimia pidetään niin merkittävänä ja riskialtteina. Luvanvaraiset toimet on lueteltu HolhTL 34.1 §:ssä. ”Jollei laissa toisin säädetä, edunvalvojalla ei ole oikeutta ilman holhousviranomaisen lupaa päämiehensä puolesta:

1. luovuttaa tai vastiketta antamalla hankkia kiinteää omaisuutta tai sellaista maanvuokra- tai muuta käyttöoikeutta rakennuksineen, joka voidaan maanomistajaa kuulematta siirtää kolmannelle;
2. luovuttaa pantiksi omaisuutta tai muulla tavoin perustaa siihen panttioikeutta;
3. luovuttaa kiinteää tai muuta 1 kohdassa tarkoitettua omaisuutta toisen käytettäväksi pitemmäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi tai pitemmäksi ajaksi kuin vuodeksi täysikäisyyden alkamisesta;
4. ottaa muuta lainaa kuin valtion takaamaa opintolainaa taikka sitoutua vekselivastuuseen tai vastuuseen toisen velasta;
5. ryhtyä harjoittamaan elinkeinoa päämiehensä lukuun;
6. tehdä sopimusta avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön perustamisesta taikka tällaiseen yhtiöön liittymisestä;
7. luopua perinnöstä tai luovuttaa päämiehensä perintöosuutta;
8. tehdä sopimusta kuolinpesän yhteishallinnosta;
9. tehdä sopimusta omaisuuden osituksesta tai perinnönjaosta, joka toimitetaan ilman pesänjakajaa;
10. luovuttaa tai vastiketta antamalla hankkia asumisoikeutta asumisoikeusasuntoon taikka osakkeita tai osuuksia, jotka oikeuttavat hallitsemaan huoneistoa tai muuta osaa rakennuksesta tai kiinteistöstä, lukuun ottamatta 13 kohdan g alakohdassa tarkoitettuja osakkeita tai osuuksia;

11. luovuttaa 10 kohdassa tarkoitetun asumisoikeuden, osakkeiden tai osuuksien nojalla hallittua huoneistoa tai muuta osaa rakennuksesta tai kiinteistöstä määräaikaikaisella sopimuksella toisen käytettäväksi pitemmäksi ajaksi kuin vuodeksi täysi-ikäisyyden alkamisesta;
12. myydä tai myytäväksi hakkauttaa metsää, ottaa myytäväksi kiveä, soraa, hiekkaa, savea, turvetta tai multaa päämiehen maalta tai luovuttaa oikeutta sen ottamiseen, jollei se tapahdu holhousviranomaisen hyväksymän omaisuuden hoitosuunnitelman mukaisesti, eikä;
13. antaa rahalainaa tai vastiketta antamalla hankkia sijoituskohteita taikka osuuksia yhteisöissä lukuun ottamatta:
  - a) varojen tallettamista Euroopan talousalueeseen kuuluvavassa valtiossa toimiluvan saaneeseen luottolaitokseen;
  - b) valtion, Ahvenanmaan maakunnan, kunnan tai kuntayhtymän liikkeeseen laskevien joukkovelkakirjojen hankkimista;
  - c) sellaisten arvopapereiden hankkimista, joilla käydään julkisesti kauppaa;
  - d) osuuksien hankkimista Suomessa rekisteröidyssä sijoitusrahastossa tai ulkomaisessa yhteissijoitusyrityksessä, joka saa markkinoida osuuksiaan Suomessa;
  - e) osuuksien hankkimista muussa kuin d alakohdassa tarkoitetussa sijoitusrahastossa, jos rahaston pääomasta rahaston sääntöjen mukaan vähintään kolme neljäsosaa on sijoitettuna a,b ja c alakohdassa tarkoitettuihin talletuksiin, joukkovelkakirjoihin ja arvopapereihin;
  - f) a-e alakohdassa tarkoitettuihin rinnastettavien sijoituskohteiden hankkimista, joista valtioneuvoston asetuksella niin säädetään;
  - g) sellaisten osakkeiden tai osuuksien hankkimista, joiden tuottaman oikeuden pääasiallisena sisältönä on oikeus kotitaloudessa tavallisesti käytettävän hyödykkeen tai palvelun saamiseen, jos osuuteen ei liity henkilökohtaista vastuuta yhteisön veloista.”

Holhousviranomainen voi myöntää näihin toimiin luvan, jos oikeustoimi tai toimenpide, johon lupaa haetaan, on päämiehen edun mukainen. (Holh'TL 5.35 §.)

Edunvalvojalla on vahingonkorvausvastuu. Hän on velvollinen korvaamaan vahingon, niin henkilö-, esine- kuin varallisuusvahingon, jonka hän on tehtävänsä hoitaessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut päämiehelle. Edunvalvoja voi aiheuttaa vahinkoa myös kolmannelle. (Välimäki 2001, 121.)

## 2.7 Päämiehen oikeudet ja velvollisuudet

Henkilöä, jolle on vahvistettu edunvalvoja, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai joka on julistettu vajaavaltaiseksi, kutsutaan päämieheksi.

Edunvalvontaan joutuminen millä tavoin tahansa muuttaa huomattavasti ihmisen asemaa. Edunvalvojan määrääminen ei kuitenkaan yksinään rajoita edunvalvojan saaneen päämiehen oikeustoimikelpoisuutta. Oikeustoimikelpoisuus säilyy, mikäli hän henkisen tilansa puolesta kykenee niihin sitoutumaan. Henkilö, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, voi periaatteessa toimia muissa asioissa itse lukuun ottamatta asioita, joissa hänen toimintakelpoisuutensa on rajoitettu. Vajaavaltaisen asema on kaikista rajallisin. (Helin 2001, 1070.)

Vajaavaltaiseksi julistaminen on siis äärimmäinen keino suojata päämiestä. Samalla se määrittelee päämiehen toimikelpoisuuden rajoittamisen rajat. Vajaavaltainen ei voi vallita omaisuuttaan eikä tehdä päteviä oikeustoimia lain mukaan. Poikkeuksina ovat kuitenkin olosuhteisiin nähden tavanomaiset toimet, työansiot korvikkeineen ja tuottoineen sekä, jos edunvalvoja hyväksyy toimet. Päämies voi myös itse päättää käyttövaroista, joita edunvalvoja on hänelle antanut. Vajaavaltaisen etujen mukaista on, että hänellä on käytössään rahaa, jota hän voi halutessaan kuluttaa. Hän saa kuluttaa ja saa itse varojensa käytöstä jotain etua ja iloa. Muutoin käy helposti niin, että sukulaiset tai muut läheiset pyrkivät saamaan rahaa itselleen. Vajaavaltaiseksi julistettu voi itse päättää henkilöään koskevasta asiasta silloin, jos hän kykenee ymmärtämään kyseisen asian merkityksen. Tämä edellyttää riittävän ymmärryksen olemassaoloa. Vasta riittävän ymmärryksen puuttuessa edunvalvojalla on oikeus päättää henkilö koskevasta asiasta. Sopimuskumppanilla ei kuitenkaan ole vilpittömän mielen suojaa. Pankissa asioidaan edunvalvojan kanssa, mutta tilipuolella on kuitenkin pieniä poikkeuksia, kuten esimerkiksi tililtä nostot tai talletukset, joita vajaavaltainen voi tehdä itse. Toisin on kuitenkin toimintakelpoisuuden rajoituksen kohdalla sekä silloin, kun henkilölle on määrätty edunvalvoja. Periaatteessa oikeustoimikelpoisuus säilyy, mutta välttääkseen vahingonkorvausvastuun,



tulisi ainakin pankin toimihenkilöiden myös näissä tapauksissa asioida edunvalvojan kanssa. (Laki24 2008d.)

Henkilö, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, voi periaatteessa tehdä kaikkia muita oikeustoimia, joita häneltä ei ole kielletty tehdä. Käytännössä tämä voi kuitenkin esimerkiksi pankin kannalta olla ongelmallista, koska henkilö voidaan myöhemmin katsoa olevan olleen tilanteessa kykenemätön ymmärtämään tekemänsä toimen merkitystä. Tulisi pyrkiä sellaiseen tilanteeseen, jossa päämies ja edunvalvoja hoitaisivat yhdessä tietyt toimet, mikäli se on mahdollista. Tavanomaisia toimia lukuun ottamatta tulisi pankin olla aina yhteydessä tai asioida edunvalvojan kanssa. Tämä koskee kaikkia edunvalvonnan muotoja. (Nordea 2008.)

Vajaavaltaiseksi julistettu päämies tai muu päämies voi lahjoittaa omaisuuttaan, jos hän kykenee ymmärtämään lahjoituksen merkityksen, esimerkiksi tavanomaiset merkkipäivälahjat. Edunvalvojan tulee tällöin antaa päämiehensä käyttöön varat, joita päämies tarvitsee toteuttaa lahjoituksen. (Nordea 2008.)

Vajaavaltainen ei voi itse päättää luoton ottamisesta, vaan päätöksen luoton hakemisesta tekee hänelle määrätty edunvalvoja. Edunvalvojat tarvitsevat kuitenkin maistraatin luvan velanottoon vajaavaltaisen nimiin. Pankin tehtävänä on luoton antamisesta päättäessään tarkistaa, onko täysi-ikäiselle henkilölle määrätty edunvalvoja ja minkä sisältöinen edunvalvojan määräys ja mahdollinen toimintakelpoisuuden rajoitus on. Jos täysi-ikäiselle on määrätty edunvalvoja ilman, että hänen toimintakelpoisuutta luottoasioissa on rajoitettu, laki ei periaatteessa estä päämiestä itse päättämästä luoton ottamisesta. On kuitenkin suositeltavaa, että päämies ja edunvalvoja hoitavat näissä tapauksissa luottoasiat yhdessä. Pankinkin kannalta tämä on suositeltavaa, ettei pankille tule korvausvastuuta. Myöskään vakuuden antamisesta ei vajaavaltainen voi itse päättää, vaan se on edunvalvojan tehtävä. Tähänkin toimeen edunvalvoja tarvitsee maistraatin luvan. (Nordea 2008.)

Vajaavaltainen voi siis itse tehdä tavanomaiset ja merkitykseltään vähäiset toimet kuten tililtä nostot ja tilille talletukset. Hänellä on myös oikeus vallita omalla työllään ansaitsemista varoista ja lahjoittaa tavanomaisia lahjoja. Myös henkilökohtaisista asioistaan voi vajaavaltainen itse päättää, jos hän kykenee ymmärtämään näiden toimien merkityksen. Muissa tapauksissa asioita hoitaa pääasiassa edunvalvoja. Esimerkiksi tilin avaaminen on yleensä vajaavaltaiselta kielletty, jos hän yrittää tehdä sitä itse. Edunvalvoja voi avata sen hänen puolestaan, jos se on

päämiehen edun mukaista. Henkilö, jonka toimintakelpoisuutta ja rajoitettu tai jolle on määrätty edunvalvoja, voi avata itselleen tilin, ellei sitä ole erikseen kielletty. (Nordea 2008.)

Periaatteessa siis kaikissa muissa tilanteissa kuin tavanomaisissa toimituksissa tulisi pankin toimihenkilöiden asioida edunvalvojan kanssa. Yleensä näin toimitaankin, mutta tulkintatilanteissa ja tilanteissa, joissa on ristiriitaisuuksia, kannattaa kääntyä holhousviranomaisen puoleen. Epävarmoissa tilanteissa ei kannattaisi asioida pelkästään päämiehen kanssa, jotta pankki välttyisi korvausvastuusta. Ongelmallisia tilanteita voi tulla eteen myös silloin, kun edunvalvontaprosessi jonkun henkilön kohdalla on vielä kesken tai prosessia ei ole vielä käynnistetty, mutta pankissa asioidessaan näyttää ilmeisen selvältä, että henkilö on edunvalvonnan tarpeessa. Näissäkin tilanteissa olisi hyvä kääntyä viranomaisen puoleen. (Nordea 2008.)

## 2.8 Edunvalvonnan uudelleenarviointi ja päättyminen

Maistraatin tehtävänä on selvittää joka neljäs vuosi, onko edunvalvontaa tarpeen jatkaa. Selvitys tehdään, jotta kukaan ei olisi tarpeettomasti edunvalvonnassa. Selvitys tehdään yhteistyössä edunvalvojan ja päämiehen kanssa. Jos edunvalvonnan tarvetta ei enää ole, käräjäoikeus voi maistraatin hakemuksesta lakkauttaa edunvalvojan tehtävän. (Maistraatti 2008.)

Käräjäoikeus voi vapauttaa edunvalvojan tehtävästään, kun tämä sitä pyytää tai kun päämies ei enää ole edunvalvonnan tarpeessa. Edunvalvojan tehtävä päättyy myös, kun päämies kuolee tai, jos edunvalvojan tehtävä perustuu päämiehen alaikäisyyteen, se päättyy päämiehen täytettyä 18 vuotta. (Maistraatti 2008.)

### 3 PANKIN TOIMINTAOHJEET

Pankin toimihenkilöiden on suhtauduttava edunvalvontatilanteisiin erityisen varovaisesti, joten on tärkeää tietää varsinkin ne asiat, jotka tuottavat eniten ongelmia ja ovat vaikeimmin hoidettavissa niin päämiehen kuin edunvalvojan kanssa. Pankilla on olemassa omia toimintaohjeita, mutta ohjeet ovat kuitenkin peräisin holhoustoimilaista. Pankilla ei nimittäin voi olla omia toimintaohjeita, jotka olisivat ristiriidassa lain kanssa. Jos ristiriitaisuuksia kuitenkin olisi, olisi laki se, jota noudatetaan. Esimerkkinä tästä voisi sanoa olevan pankilla oleva vaitiolovelvollisuus. Pankin toimihenkilöillä on siis vaitiolovelvollisuus asiakkaitaan kohtaan, mutta jos joku pankin toimihenkilö huomaa asiakkaansa olevan edunvalvonnan tarpeessa, voi hän ja joillakin on jopa lain mukaan velvollisuus ilmoittaa tästä edunvalvonnan tarpeellisuudesta holhousviranomaiselle. Ilmoittamatta jättäminen voi johtaa pankin korvausvastuuseen, mikäli toimihenkilöt tekevät oikeustoimia, jotka voidaan myöhemmin katsoa olevan pätemättömiä edunvalvonnan tarpeellisuuden takia. Kaikissa edunvalvontatilanteissa tulee siis toimia lain ja pankin toimintaohjeiden mukaisesti. Omia sovelluksia ei tule käyttää. (Nordea 2008.)

Selkeissä tilanteissa, joissa tiedetään tarkkaan miten päämies voi toimia esimerkiksi yksin, ovat helpoimmin hoidettavissa eikä tulkintamahdollisuuksia jää. Heti, kun eteen tulee ongelmallisempi tilanne, on syytä erityiseen varovaisuuteen ja tarkkuuteen. (Nordea 2008.)

#### 3.1 Suhtautuminen päämiehen omiin toimiin

Päämiehen omiin toimiin tulee pankissa suhtautua erittäin varovaisesti. Pankin toimintaohjeiden mukaan toimihenkilöiden tulee tunnistaa ja tuntea asiakkaansa ja näin ollen toimihenkilöt tietävät, miten tiettyjen asiakkaiden kanssa toimitaan tai saa toimia. Varsinkin uusissa tilanteissa, joissa asiakas on uusi tai edunvalvoja on juuri määrätty, on tilanne aivan toinen. Silloin päämiehen omiin toimiin on suhtauduttava vieläkin tarkemmin. (Nordea 2008.)

Mikäli päämies on tehnyt esimerkiksi edunvalvontavaltuutuksen, on päämiehen oikeudellinen toimintakyky periaatteessa olemassa, vaikka hänen antamansa edunvalvontavaltuutus on vahvistettu maistraatissa. Käytännössä kuitenkin päämiehen omatoimisuuteen on suhtaudut-

tava hyvin varauksellisesti, koska sairaus, henkisen toimintakyvyn heikentyminen tai muu vastaava syy on johtanut edunvalvontavaltuutuksen vahvistamiseen. Sama koskee, jos päämiehelle on määrätty edunvalvoja, hänen toimintakelpoisuuttaan on rajoitettu tai hänet on julistettu vajaavaltaiseksi. (Nordea 2008.)

Tavanomainen tilinkäyttö käyttövarojen osalta voi tulla kyseeseen. Esimerkiksi vajaavaltainen voi nostaa käyttövaroja itselleen omalta tililtään sen verran kuin edunvalvojalta saatu määräys antaa. Sijoittamisen ja luotto- sekä vakuusasioiden kanssa on taas oltava erittäin varovainen. Vahvasti suositeltavaa onkin kehottaa päämiestä olemaan yhteydessä valtuutettuun tai edunvalvojaan, jotta he yhdessä voisivat hoitaa päämiehen asioita. (Nordea 2008.)

Jos päämies ja valtuutettu tai edunvalvoja antavat ristiriitaisia toimeksiantoja tai tilanne on muuten epäselvä, pankki voi kieltäytyä ottamasta vastaan toimeksiantoja. Näissä, sekä muissa, tilanteissa voidaan joutua ilmoittamaan maistraatille, että päämies on ilmeisesti edunvalvonnan tarpeessa. Toimintakelpoisuuden rajoittamisen kohdalla voitaneen tehdä usein toimia, jotka voidaan katsoa pätemättömäksi. Näissä tapauksissa tulkintamahdollisuuksia voi olla liikaa ja niitä aletaan helposti tulkita itse. (Nordea 2008.)

### 3.2 Mitä tehdä, kun sukulainen tai muu johdattelee

Ennen oikeustoimen tekemistä pankin toimihenkilöiden tulee varmistaa, että asiakas käsittää asioiden, esimerkiksi tilien, sijoitusten, lainojen ja muiden oikeustoimien merkityksen. Toimihenkilöiden tulee tuntea asiakkaansa ja heidän luonteensa pankkiasioita hoitaessaan. Yleinen elämäkokemus on johtonuorana, mutta apua saa kyllä tarvittaessa ja joskus apua on hyvä ja tarpeellista pyytää. Tarvittaessa voi myös pyytää lääkärintodistuksen, jollei ole varma asiakkaan kyvystä ymmärtää asioiden merkitystä. Lähtökohta on, että ihminen on oikeustoimikykyinen - voi pätevästi päättää asioistaan -, kunnes toisin osoitetaan. Tämä voi olla ongelmana, koska jos pankissa ilmenee, ettei asiakas ole käsittänyt tekemänsä toimen merkitystä, se voidaan julistaa myöhemmin pätemättömäksi ja pankille voi tulla korvausvastuu. Tulisikin pyrkiä sellaiseen tilanteeseen, että asiakas voi itse asioistaan päättää ilman esimerkiksi lapsensa tai muiden painostusta. Painostettuna tai vahvasti vaikutettuna tehty oikeustoimi ei ole henkilön itsensä tekemä eikä näin ollen pätevä. Vaikka pankilla onkin pankkisalaisuutensa, voivat pankin toimihenkilöt kuitenkin holhoustoimilain nojalla pankkisalaisuuden estä-

mättä tehdä maistraatille ilmoituksen siitä, että joku asiakas on ilmeisesti edunvalvonnan tarpeessa. Maistraatilta pankki saa neuvoja ja opastusta menettelytavoissa edunvalvojan saamiseksi. Myös maistraatin työntekijöillä on vaitiolovelvollisuus, mutta pankin toimihenkilöt saavat tiedon edunvalvontaan joutuneista, jos päämiehet ovat kyseisen pankin asiakkaita. Maistraatti järjestää tarvittaessa edunvalvojan henkilölle, joka ei kykene itse valvomaan etujaan ja hoitamaan asioitaan. Maistraatti pitää lisäksi holhousasioiden rekisteriä. Rekisteristä annetaan muun muassa todistuksia, joista käy ilmi, onko henkilölle määrätty edunvalvoja tai onko hänen toimintakelpoisuuttaan rajoitettu. (Nordea 2008.)

Pankin toimihenkilöt eivät saa tehdä oikeustointia sillä perusteella, että sukulainen haluaa tai tavoittelee itselleen jotain. Toimi tehdään vain, jos toimen tekijä ymmärtää sen tarkoituksen ja haluaa omasta tahdostaan sen tehdä. Jos sukulainen johdattelee, on pankilla oikeus tehdä esimerkiksi tarkastuskysymyksiä selvittääkseen, ymmärtääkö toimen tekijä sen tarkoitusta, ei siis sukulainen. Ellei itse toimen tekijä ymmärrä tarkoitusta, ei oikeustoimea tehdä. Pankin toimihenkilöillä on oikeus olla tekemättä sellaisia oikeustoimia, joissa toinen osapuoli on vahvasti painostettuna tai vaikutettuna. (Nordea 2008.)

### 3.3 Pankkioikeudesta

Pankin kannalta ongelmallisimmat tilanteet toimihenkilöiden hoitaessa edunvalvontatilanteita ovat mm. lainanotto-, vakuudenanto- ja sijoittamistilanteet sekä muut näihin rinnastettavat tilanteet, mm. luvanvaraiset toimet. Eli kaikki tilanteet, jotka poikkeavat tavanomaisesta, päivittäisten raha-asioiden hoitamisesta. Tämän vuoksi näihin asioihin onkin paneuduttava tarkemmin. (Hemmo 2001, 71.)

Päämiehen tekemät oikeustoimet eivät sido häntä, elleivät ne kuulu vajaavaltaisen rajoitetun oikeustoimikelpoisuuden piiriin tai ellei edunvalvoja ole hyväksynyt niitä. Vajaavaltaisella itsellään oleva oikeustoimikelpoisuus käsittää tavanomaiset ja merkitykseltään vähäiset oikeustoimet, esimerkiksi tililtä nostot. Tämän lisäksi vajaavaltainen saa määrätä vajaavaltaisuuden aikana omalla työllään ansaitsemistaan varoista ja varoista, mitä edunvalvoja on antanut hänen hallittavakseen. Vajaavaltaisella ei ole mahdollisuuksia ottaa pätevästi edes pientä velkaa rajoitetun oikeustoimikelpoisuuden perusteella, minkä vuoksi sen enempää velka- kuin va-

kuussitoumustenkaan tekeminen ei näytä tulevan kysymykseen, vaikka niiden taloudellinen arvo olisi vähäinenkin. (Hemmo 2001, 71.)

Pätevää luotto-oikeustointia ei voida tehdä silläkään perusteella, että vajaavaltaisen tarkoituksena olisi maksaa luotto tulevilla ansioillaan. Toteutunut ansiotulo ja odotettavissa oleva tulo olisi syytä asettaa vajaavaltaisen määräämisvallan osalta eri asemaan, vaikka tulon kertyminen olisi hyvinkin epätodennäköistä. Tulevien ansiotulojen käyttötarkoituksen sitominen esimerkiksi velkaan perustaa vajaavaltaiselle pitkäaikaisia sidonnaisuuksia ja rajoittaa hänen myöhempää toimintavapauttaan tavalla, jota ei ole yleensä pidetty toivottavana. Vaikka hän vastaakin varoistaan, jotka on omalla työllään ansainnut tai tulee ansaitsemaan. Velanottaminen voi aiheuttaa sen, että päämies joutuu taloudelliseen ahdinkoon, vaikka tuloja olisikin riittävästi. Esimerkiksi henkisen toimintakyvyn heikentyminen voi johtaa siihen, että tuloja käytetään muuhun kuin velan maksamiseen ja näin velan maksut jäisivät maksamatta ja ahdinko olisi valmis alkamaan. (Hemmo 2001, 71-72.)

Päämiehen lukuun ei edunvalvojalla ole oikeutta tehdä velka- ja vakuussitoumuksia ilman tarvittavaa lupaa maistraatilta. Edunvalvoja ei saa ilman holhousviranomaisen lupaa ottaa päämiehensä lukuun muuta luottoa kuin valtion takaamaa tai myöntämää opintolainaa eikä tehdä vekselisitoumusta eikä sitoutua vastuuseen toisen velasta, antaa takausta. Samoin lupa maistraatilta tarvitaan, jos päämiehen omaisuutta on aikomus pantata. (Hemmo 2001, 72.)

Oikeustoimikelpoisuuden ylittävä sitoumus voi myöhemmin pätevoityä, jos päämies tai edunvalvoja on sen hyväksynyt. Täysivaltaiseksi tullut entinen vajaavaltainen voi hyväksyä sitoumuksensa joko aktiivisella toimenpiteellä, esimerkiksi hyväksymällä sopimuksen allekirjoittamalla sen. Sitoumuksen voi hyväksyä myös käyttämällä oikeustoimesta saatuja oikeuksia, esimerkiksi käyttämällä varoja, joita edunvalvoja on ottanut lainaan pankista. Vastaavasti edunvalvoja voi hyväksyä oikeustoimen antamalla jälkepäin hyväksyntänsä vajaavaltaisen tekemään oikeustoimeen. Samalla tavoin holhousviranomaisen lupa voidaan myöntää oikeustoimen tekemisen jälkeen. (Hemmo 2001, 72.)

Holhustoimilaissa on kuitenkin säännös välivaiheesta, joka syntyy vajaavaltaisen tehtyä oikeustoimikelpoisuutensa ulkopuolelle jäävän sitoumuksen ennen kuin edunvalvojan mahdollisesta hyväksymisestä on saatu tietoa. Tässä tilanteessa sopimuskumppanilla on oikeus vetäytyä oikeustoimesta, ellei sopimusta ole täytetty. (HolhTL 27.1 §) Vetäytymisoikeutta ei ole

sinä aikana, mikä suostumuksen saamiseen kohtuudella kuuluu. Edellytyksenä tähän on kuitenkin se, että sopimuskumppanin on täytynyt tietää toisen vajaavaltaisuudesta eikä hänellä ollut aihetta olettaa, että vajaavaltainen olisi voinut tehdä itsekin kyseisen oikeustoimen. Mainitut periaatteet koskevat myös tapauksia, joissa oikeustoimi edellyttää holhousviranomaisen lupaa, eikä sitä ole saatu vielä oikeustoimen tekohetkellä. Periaatteessa kuitenkin ainakin pankin toimihenkilöiden tulisi olla yhteydessä edunvalvoajaan tai holhousviranomaiseen ennen kuin päämiehen kanssa tehdään mitään oikeustoimia. (Hemmo 2001, 72.)

Vajaavaltaisen velvollisuutta palauttaa esimerkiksi luottovaroja on arvioitu tarkkaan. Jos vajaavaltaisen kanssa tehdään esimerkiksi sitomattomaksi osoittautuva luotto-oikeustoimi ja luottovarot ehditään luovuttaa ennen vajaavaltaisuuden ilmenemistä, on arvioitavana palautusvelvollisuuden sisältö. HolhTL 4.28 §:n mukaan vajaavaltaisen on palautettava hänen hallussaan oleva pätemättömän sopimuksen perusteella saatu suoritus ilman korkoa. Mikäli vastaanotettu suoritus ei ole enää tallella, on vajaavaltainen velvollinen suorituksen arvon korvaamiseen. Sen sijaan palautusvelvollisuutta rajoittava holhoustoimilain määräys on tärkeä. Vajaavaltainen ei ole velvollinen korvauksen suorittamiseen yli sen, mitä on käytetty vajaavaltaisen kohtuulliseen elatukseen tai mikä on muuten tullut hänen hyödykseen. Vajaavaltaiselle syntyy siis palautusvelvollisuus käytettyihin varoihin, jos niitä on käytetty vajaavaltaisen hyödyksi tai kohtuulliseen elatukseen. Tunnusmerkistö, joka koskee hyödyksi tulemistä, on kuitenkin varsin avoin tulkinnoille, olipa kolmantena osapuolena kuka tahansa. (Hemmo 2001, 72.)

Vajaavaltaiselle tehtävää maksua on säännelty HolhTL 5.31 §:ssä, jonka mukaan edunvalvojan hoidettavana olevaan päämiehen omaisuuteen kuuluva saatava voidaan pätevästi maksaa vain edunvalvojalle tai tämän osoittamalle päämiehen tilille. Tietyissä tapauksissa maksaja voi kuitenkin saada maksusuoja, vaikka tekeekin suorituksen suoraan päämiehelle. Suoritusta pidetään pätevänä, jos velallinen ei tiennyt eikä hänen olisi pitänytkään tietää, että suorituksen vastaanottaminen on kuulunut edunvalvojalle. Velallisella on siis vilpittömän mielen suoja. Tämä johtuu siitä, että maksajalle ei voi asettaa korkeita vaatimuksia selonottovelvollisuudelle etenkin tavanomaisten ja toistuvien maksujen kohdalla. Asian selvittäminen holhousasian rekisteristä ei siten ole aina tarpeen, ellei ole erityistä aihetta epäillä maksun saajan olevan edunvalvonnan kohteena. Vajaavaltaiselle tehty maksu päteviytyy myös silloin, kun edunvalvoja on antanut päämiehen vastaanottaa maksu tai, kun edunvalvoja on jälkeinpäin hyväksynyt tehdyn suorituksen. (Hemmo 2001, 111.)

Vajaavaltaisen oikeus tehdä pätevästi tavanomaisia ja vähäisiä oikeustoimia ei voi myöskään johtaa siihen, että vajaavaltainen voisi itse antaa pätevästi takauksen. Takausvelan määrä ei juuri koskaan ole niin alhainen, että vastuu rinnastuisi arvoltaan säännöksen tarkoittamiin arkipäiväisiin hankintoihin, kuten normaaliin elämiseen. Vaikka näin olisikin, takausta saatettaisiin siihen liittyvän riskin vaikean arvioitavuuden puolesta pitää holhoustoimilain tarkoittamien tavanomaisten oikeustoimien ulkopuolelle jäävänä. (Hemmo 2001, 203.)

Epäilyksiä voi herätä oikeustoimikelpoisuuden vaatimuksesta silloin, kun sitoumuksen antaja on vajaavaltainen tai kun täysivaltaisen henkilön terveydentila antaa aiheen epäillä, ettei henkilö ole kyennyt ymmärtämään sitoumuksensa laatua, esimerkiksi pankissa palvelutilanteessa. Pankin toimihenkilöt voivat tarkistaa henkilön kyvyn ymmärtää asioita, esimerkiksi sitoumuksensa laatua, tarkastuskysymyksillä. Takaus on edunvalvontaan joutuneen henkilön kannalta erityisen vaarallinen sitoumus, koska se saattaa perustaa yksipuolisen vastikkeettoman maksuvelvollisuuden, joka ei suojaa henkilöä eikä tämän etuja. Tämän vuoksi takauksiin on kiinnitetty erityistä huomiota holhoustoimilaissa. Pankissa takauksiin on suhtauduttu ja suhtauduttava myös erityisellä tarkkuudella. (Hemmo 2001, 203.)

Myöskään HolhTL 3.25.1 §:n mukainen vajaavaltaisen oikeus määrätä itse omalla työllään ansaitsemistaan varoista ei tee takaamista mahdolliseksi. Takaamismahdollisuuden torjumiin on vielä painavimmat syyt kuin vajaavaltaisen luotonottoon, koska vajaavaltainen ei takausta antaessaan yleensä millään tavoin hyödy oikeustoimesta toisin kuin luotonsaajana. Kanta työansioihin perustuvaan takaamiseen on ollut jo kauan kielteinen eikä asian tarkistamiseen ole aihetta. Merkitystä ei ole silläkään, onko kyseessä jo hankitut vai tulevan työnteon varassa olevat ansiot, koska varojen sitominen ei ole päämiehen omaksi hyödyksi. (Hemmo 2001, 203.)

Vajaavaltaisella ei edellä sanotun mukaisesti ole juuri mahdollisuutta antaa itse sitovia takauksia. Myöskään edunvalvoja ei voi yksin sitoa vajaavaltaista vastuuseen toisen velasta vaan takaaminen edellyttää holhousviranomaisen lupaa, lupaa maistraatilta. Luvan saanti vaatii sitä, että oikeustoimi on vajaavaltaisen edun mukainen, mikä puolestaan takauksen kohdalla edellyttää sitä, että juuri vajaavaltainen, eikä esimerkiksi hänen lähiomaisensa yksin, hyötyy takauksen kohteena olevasta luotosta tai sopimusjärjestelystä. Täysivaltaisen henkilön henkisestä tilasta johtuvaa oikeustoimikelvottomuutta arvioidaan takauksen kohdalla yleisten siviilioikeudellisten periaatteiden mukaan. Oikeuskäytännössä ovat takauksiin liittyvänä joukkonaan



nousseet esille etenkin iäkkäiden henkilöiden lähiomaistensa puolesta antamat takaukset. (Hemmo 2001, 204.)

Oikeustoimikelpoisuuden puuttumisesta johtuva takauksen pätemättömyys voi korjaantua, jos täysivaltaiseksi tullut tai riittävän henkisen tilan saavuttanut takaaja jälkeinpäin hyväksyy sitoumuksen itseään velvoittavaksi, kuten luoton ottamisen kohdalla. Vajaavaltaisuuden pysyessä voimassa holhousviranomaisen voi edunvalvojan hakemuksesta antaa hyväksyntänsä jo tehdyille sitomattomalle takaukselle. Holhousviranomaisen lupa ei kuitenkaan korjaa pätemättömyyttä, jos oikeustoimen tehneellä edunvalvojalla ei ole eturistiriitilanteen vuoksi ollut oikeutta edustaa vajaavaltaista, esimerkiksi jos kyseessä on ollut sukulainen. Mikäli takaus annetaan edunvalvojan velasta, on edunvalvoja estynyt suorittamaan tehtäväänsä ja hänelle on määrättävä sijainen. Samoin voisi ajatella olevan kaikkien muiden kuin tavanomaisten toimien kohdalla. (Hemmo 2001, 204.)

#### 4 EDUNVALVONTATAPAUKSET

1. Aviopari tuli yhdessä pankkiin sijoitusneuvotteluun molempien määräaikaisten tilien erääntyessä. Neuvottelun aikana pankkineuvoja huomasi, että rouva ei pystynyt osallistumaan neuvotteluun eikä myöskään ymmärtänyt esiteltyä. Allekirjoitusta pyydettyä rouva kysyi, mitä tähän kirjoitetaan ja pystyi lopulta kirjoittamaan vain etunimensä. Neuvottelu ei johtanut sopimukseen rouvan kanssa. Aviopuolison kanssa keskusteltiin asiasta ja tilanteen tunnistamisesta ja tunnustamisesta ja hän käynnistikin edunvalvonnan hakuprosessin. Myöhemmin aviopuoliso vahvistettiin vaimonsa edunvalvojaksi.

##### Analyysi:

Lähtökohtana oikeusjärjestykselle on se, että jokainen ihminen on syntymänsä hetkestä kuolemaansa saakka itsenäinen ja oikeuskelpoinen eli voi omistaa ja olla velkaa. Oikeustoimikelpoisuus puolestaan saavutetaan, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Tämän jälkeen oikeustoimikelpoisuus säilyy henkilön kuolemaan saakka, ellei häntä määrätä edunvalvonnan alaisuuteen, jolloin hänelle määrätään edunvalvoja. Oikeustoimikelpoisuus ei kuitenkaan ole riittävä kriteeri sille, että ihminen voisi itse hoitaa taloudellisia asioitaan, koska taloudellisten asioiden hoito vaatii ainakin kykyä ymmärtää omia taloudellisia asioitaan. Holhousoikeudessa onkin keskeisesti kysymys ihmisen suojaamisesta puuttumalla hänen itsemääräämisoikeuteensa. Holhoustoimen tarkoituksena onkin huolehtia niiden henkilöiden eduista ja oikeuksista, jotka eivät vajaavaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi voi itse pitää huolta taloudellisista asioistaan. Pankin toimihenkilöiden tulee toimia holhoustoimilain mukaan toimiakseen oikein ja asianmukaisesti niin päämiehen kuin edunvalvojan kanssa. Pankin sääntöjen mukaan pankin toimihenkilöiden tulee tunnistaa ja tuntea asiakkaansa ja varmistaa, että asiakas käsittää tilien, sijoitusten, lainojen ja muiden oikeustoimien merkityksen. Jollei asiakas ymmärrä tekemänsä toimen merkitystä, on pankilla oikeus ja velvollisuus olla vastaanottamasta oikeustointa. Tässä tapauksessa on siis selvää, että rouvan määräaikaista tiliä ei saisi uusia, koska näyttää ilmeisen selvältä, ettei hän ymmärrä tekemänsä toimen merkitystä. Vain miehen tilin saa uusia.

Edunvalvojaa voivat lain mukaan hakea maistraatti, edunvalvonnan tarpeessa oleva itse, edunvalvontaan määrättävän vanhempi, aviopuoliso, lapsi tai muu läheinen. Holhoustoimi-

lain mukaan kuitenkin jokainen, kuten esimerkiksi pankin toimihenkilö, voi ilmoittaa maistraatille edunvalvonnan tarpeesta vaitiolosäännöstä rikkomatta. Tässä tapauksessa aviopuoliso käynnisti hakuprosessin, mutta jos näin ei olisi tapahtunut, olisi pankin toimihenkilö voinut sen käynnistää. Pankkitoiminnassa tilanne voi tulla eteen, kun esimerkiksi palvelutilanteessa näyttää ilmeisen selvältä, ettei henkilö ymmärrä taloudellisia asioitaan. Hän saattaisi pyrkiä käyttäytymään raha-asioidensa suhteen hänelle epätavallisella tavalla, esimerkiksi nostamalla suuria summia rahaa tai sijoittamalla kohteisiin, joista hän ei ymmärrä mitään. Tilannetta täytyy kuitenkin arvioida kokonaisuutena, ei vain yhden asioinnin perusteella. Näissä tilanteissa on kuitenkin suotavaa kääntyä joko konttorin johtajan tai muun asiakasvastuullisen puoleen, jotka voivat sitten ilmoittaa tapauksesta maistraatille. Maistraatin päätettäväksi jää, onko henkilö edunvalvonnan tarpeessa.

Täysi-ikäisen edunvalvojaksi voidaan määrätä tehtävään sopiva henkilö, joka on antanut tähän suostumuksensa. Edunvalvojana voi olla sairaan tai vanhuksen lähiomainen tai muu läheinen, kunnan yleinen edunvalvoja tai muu tehtävään sopiva henkilö. Vajaavaltainen ei voi olla edunvalvojana. Tässä tapauksessa edunvalvojaksi vahvistettiin myöhemmin rouvan aviopuoliso, joten tulevaisuudessa pankin toimihenkilöiden tulisi asioida rouvan edunvalvojan kanssa, riippuen kuitenkin tilanteesta ja edunvalvonnan sisällöstä. Maistraatti määrää myös edunvalvonnan sisällön ja sen minkä laajuinen edunvalvonta on.

Rouvalle ei siis ollut vielä vahvistettu edunvalvojaa, mutta näyttää ilmeisen selvältä, että edunvalvonta on tarpeen. Pankin toimihenkilöt eivät siis saisi uusia rouvan tiliä. Tiliä ei saisi myöskään uusia siinä tapauksessa, jos edunvalvonnan hakuprosessi olisi kesken ja pankin toimihenkilöt tietäisivät siitä. Jos edunvalvoja olisi vahvistettu jo ennen pankkiin tuloa, tulisi pankin toimihenkilöiden varmistaa, minkä sisältöinen edunvalvonta on. Jos rouvalle olisi vahvistettu edunvalvoja hänen tueksi ja avuksi puuttumatta hänen toimintakelpoisuuteen millään tavalla, olisi rouva periaatteessa voinut avata tilin itselleen. Edunvalvoja määrätään päämiehen rinnalle lievimmissä tapauksissa ja edunvalvojalla ja päämiehellä on sama kelpoisuus päämiehen taloudellisissa asioissa. Tässä tilanteessa olisi tilin voinut avata niin edunvalvojaksi määrätty aviopuoliso kuin edunvalvontaan määrätty rouva itse. Käytännössä tämä on kuitenkin toinen asia, koska päämiehen omiin toimiin tulee pankissa suhtautua varovaisesti, jotta pankki välttäisi vahingonkorvausvastuun. Tästä tapauksesta käy ilmi, ettei rouva ymmärrä oikeustoimen merkitystä, joten lienee selvää, ettei pelkkä edunvalvojan määrääminen päämiehen rinnalle riitä. Tästä asiasta päättää kuitenkin maistraatti. Olisi toivottavaa, että

pankin toimihenkilöt olisivat yhteydessä ainakin edunvalvojaan, jos rouva haluaisi avata itse itselleen tilin. Jos rouvan toimintakelpoisuutta olisi rajoitettu, riippuisi toimintakelpoisuus siitä, mitä rajoitus koskee. Päämiehen toimintakelpoisuutta voidaan rajoittaa niin, että hän saa tehdä tietyt toimet vain yhdessä edunvalvojan kanssa tai häneltä kielletään tiettyjen toimien tekeminen kokonaan. Jos siis rouvan toimintakelpoisuutta olisi rajoitettu niin, että tilit voi uusia vain yhdessä edunvalvojan kanssa, tulisi pankin toimihenkilöiden toimia juuri tämän ohjeen mukaan; yhdessä edunvalvojan kanssa. Jos taas rouvalta olisi kielletty tilien uusiminen, tulisi pankin toimihenkilöiden asioida vain edunvalvojan kanssa tilin uusimistilanteessa. Päätökset on luettava pankissa tarkasti. Toimintakelpoisuuden rajoituksen sisältö merkitään holhousasiain rekisteriin, josta ajan myötä pankin toimihenkilöt voivat saada kyselytiedon.

Mikäli edunvalvojan määrääminen tai toimintakelpoisuuden rajoittaminen ei suojaisi rouvaa tarpeeksi vaan hänet julistettaisiin vajaavaltaiseksi, olisi hänen oma toimintakelpoisuutensa kaikista rajoitetuin. Vajaavaltaisen kanssa asioidessa pankin toimihenkilöiden tulee olla erityisen varovaisia. Jos ei ole kyseessä tavanomainen ja merkitykseltään vähäinen toimi, kuten rahan nosto jokapäiväiseen elämiseen, tulee pankin toimihenkilöiden asioida edunvalvojan kanssa. Vajaavaltainen ei ole oikeutettu vallitsemaan omaisuudestaan eikä tekemään sopimuksia tai muita oikeustoimia, jollei laissa toisin säädetä. Maistraatti seuraa säännöllisin väliajoin edunvalvontatarpeen kehitystä ja hakee tarvittaessa jyrkennystä tai lievennystä olemassa olevaan tilanteeseen.

Rouvalle ei siis saisi avata tiliä ennen kuin tilanne saataisiin kuntoon eli edunvalvoja määrättyä. Mikäli tili kuitenkin olisi avattu joko ennen hakuprosessia tai sen jälkeen vastoin sääntöjä, voi pankki joutua tästä vahingonkorvausvastuuseen ja oikeustoimesta tulisi mitätön. Kaikissa tapauksissa olisi suotavaa asioida edunvalvojan kanssa ja koska kyseessä on määräaikaisen tilin uusiminen, voisi edunvalvoja uusia tilin päämiehensä puolesta ilman maistraatin lupaa, jos se olisi päämiehen edun mukaista. Edunvalvojan tulee huolehtia päämiehensä omaisuudesta niin, että omaisuus ja sen tuotto voidaan käyttää päämiehen hyödyksi ja hänen henkilökohtaisiin tarpeisiin. Edunvalvoja olisi voinut uusia tilin päämiehensä nimiin.

2. Aikuinen tytär toi yli 80-vuotiaan isänsä pankkiin, jotta tämä tekisi henkivakuutus-sijoituksen. Tytär oli perehtynyt vakuutuksen ehtoihin ja tavoitteli itselleen ja siskolleen perintäverovapaata säästösummaa isän kuoltua. Isän terveys oli heikko ja hän kärsi mm. de-

mentiaasta. Pankkineuvoja huomasi, että isä ei ymmärtänyt, mistä oli kysymys ja mitä hänen säästöillään oli tarkoitus tehdä. Isä oli ylettömän ystävällinen ja myöntyväinen, mutta pankkineuvojan tehdessä ”tarkastuskysymyksiä” ei hän kyennyt vastaamaan ja osoitti näin, ettei ymmärtänyt tilannetta ja asiaa. Henkivakuutuslainsäädäntö jäi tuolta kerralta tekemättä ja myöhemmin tytär vahvistettiin isänsä edunvalvojaksi.

#### Analyysi:

Edunvalvoja voidaan nimetä henkilölle, joka ei itse kykene hoitamaan omia taloudellisia asioitaan sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi. Tapauksesta käy ilmi, että isän terveys oli heikko ja hän kärsi mm. dementiaa eli kyseessä on ilmeinen edunvalvonnan tarpeellisuus. Tarpeellisuus kävi ilmi myös pankin toimihenkilön tekemien tarkastuskysymysten avulla. Isä ei ymmärtänyt, mitä hänen säästöillään oli tarkoitus tehdä. On siis selvää, ettei pankkineuvoja saanut tehdä henkivakuutuslainsäädäntöä tyttärelleen. Tytär tavoitteli itselleen ja siskolleen perintöverovapaata säästösummaa henkivakuutuslainsäädäntöä avulla ja näin ollen isään yritettiin vaikuttaa ja ehkä jopa painostaa. Tällaisissa tilanteissa, ja muissakin, tulisi pyrkiä sellaiseen tilanteeseen, että asiakas voi itse päättää asioistaan ilman esimerkiksi tyttärensä painostusta. Painostettuna tai vahvasti vaikutettuna tehty oikeustoimi ei ole henkilön itsensä tekemä eikä näin ollen pätevä. Pankin toimihenkilöt eivät saa tehdä oikeustoimia sillä perusteella, että sukulainen haluaa tai tavoittelee sillä itselleen jotain, kuten tässä tapauksessa henkivakuutuslainsäädäntöä. Oikeustoimi tehdään vain, jos toimen tekijä itse haluaa ja ymmärtää sen tarkoituksen. Tapauksesta ei käy ilmi, haluaako isä tehdä toimen, mutta koska hän ei kuitenkaan ymmärtänyt sen tarkoitusta, ei sijoituksia saa tehdä.

Edunvalvojaksi määrättiin myöhemmin tytär ja edunvalvojaa olisi voinut hakea niin isä, tytär kuin pankin toimihenkilökin. Edunvalvojan tehtävään voi sisältyä myös täysi-ikäisen huoltoon liittyviä tilanteita, mutta tämä edellyttää yleensä asiasta annettua erityistä määräystä, esimerkiksi edunvalvojan tehtävää on laajennettu koskemaan myös henkilöä koskeviin asioihin. Edunvalvojan tehtäviin kuuluu päämiehestä huolehtiminen niin, että hän saa esimerkiksi riittävän huolenpidon ja kuntoutuksen. Sairaudesta tyttären pitäisi siis edunvalvojana huolehtia isästään muullakin tavoin kuin vain taloudellisissa asioissa. Henkilökohtaisiin asioihin pankin toimihenkilöt eivät puutu, mutta jos henkilökohtaisten asioiden hoito vaatii taloudellisiin asioihin puuttumista, on pankki yleensä asioissa kolmantena osapuolena.

Edunvalvojan päätösvalta on kuitenkin päämiehen omaa päätösvaltaa rajallisempi. Se ei kata kaikkia niitä asioita, joissa oikeustoimikelpoinen henkilö voi itse toimia puolestaan, esimerkiksi henkilökohtaiset asiat. Myös päämiehen kuuleminen, hänen toiveiden ja näkemysten kunnioittaminen voi rajoittaa edunvalvojan harkintavaltaa joissain tapauksissa. Päätösvaltaa voi rajoittaa myös velvollisuus hoitaa päämiehensä omaisuutta objektiivisesti ja päämiehen hyödyksi. Omaa etua ei siis saa ajaa, kuten tytär selvästi yrittää, joutumatta siitä vastuuseen. Pankin toimihenkilöiden tulee oikeustoimea vastaanottaessaan ymmärtää, saako päämies toimesta hyödyn itselleen vai tavoitteleeko edunvalvoja omaa etuaan.

Jos tytär olisi jo aikaisemmin vahvistettu isänsä edunvalvojaksi ja hän olisi tullut pankkiin tekemään itselleen ja siskolleen henkivakuutus-sijoitukset isänsä puolesta, tulisi pankin toimihenkilön kieltäytyä tekemästä oikeustointia ilman lisäselvityksiä. Edunvalvojan tulee huolehtia päämiehensä varoista niin, että varat ja sen tuotot voidaan käyttää päämiehen hyödyksi ja hänen henkilökohtaisiin tarpeisiin, ei perillisten tarpeisiin. Tytär havittelee selvästi omaa parastaan tavoitellen itselleen ja siskolleen perintöverovapaata säästösummaa isän kuoltua, joten jää arvailun varaan, mitä hyötyä isä saisi kyseisestä sijoituksesta. Päämiestä olisi myös kuultava, mikäli kuuleminen on päämiehen tilaan nähden mahdollista. Jos olisi kuitenkin käynyt ilmi, että isä olisi halunnut tehdä sijoitukset lapsilleen ja se olisi ollut isälle tavanomaista toimintaa, olisi pankin toimihenkilö periaatteessa voinut tehdä oikeustoimen. Käytännössä väärintulkinnan estämiseksi olisi hyvä olla yhteydessä esimerkiksi holhousviranomaiseen. Jos oltaisiin yhteydessä vain edunvalvojaan, eli tyttäreeseen, olisi lopputulos jo tiedossa eli sijoitukset tehtäisiin.

Jokaisessa tapauksessa, olipa isälle määrätty edunvalvoja, hänen toimintakelpoisuuttaan olisi rajoitettu tai hänet olisi julistettu vajaavaltaiseksi tai jos hakuprosessi olisi kesken, olisi isän omatoimisuuteen suhtauduttava erittäin tarkkaavaisesti. Henkivakuutus-sijoitusten tekeminen ei kuulu lain mukaan tavanomaiseen toimintaan pankissa, joten pankin toimihenkilöiden tulisi asioida lähinnä edunvalvojan kanssa. Toki päämieheltä voi kysyä mielipidettä ja joissakin tapauksissa se on jopa toivottavaa, mutta pääasiassa asioidaan edunvalvojan kanssa. Mutta koska edunvalvojana on tässä tapauksessa päämiehen tytär, joka tavoittelee itselleen säästösummaa päämiehen nimiin, tulisi pankin toimihenkilöiden olla yhteydessä esimerkiksi holhousviranomaisiin. Näin ainakin välttyttäisiin vahingonkorvausvastuusta ja tulkintamahdollisuudet saataisiin jättää pois. Tässä tapauksessa jäisi maistraatin päätettäväksi, saako henkivakuutus-sijoituksia tehdä. Vaikka sopimuksen tekemiseen ei tarvittaisikaan maistraatin lupaa,

olisi se kuitenkin holhoustoimilain vastaista, koska tässä tavoiteltiin omaa hyötyä, ei päämiehen hyötyä. Toimiessaan holhoustoimilain vastaisesti, pankki voi joutua tekemästään oikeustoimesta vahingonkorvausvastuuseen ja oikeustoimesta voi tulla mitätön. Pankin toimihenkilöt eivät voi tehdä oikeustoimia joutumatta niistä vastuuseen, jos he tietävät tai heidän olisi pitänyt tietää edunvalvonnasta tai huomaavat sen tarpeen.

3. Mies haki autolainaa esittäen vakuudeksi puolison kanssa yhteisen omakotitalon kiinnityksiä. Keskustelussa pankin toimihenkilön kanssa kävi kuitenkin ilmi, että puoliso oli sairaalassa kroonikko-osastolla eikä pystynyt enää liikkumaan eikä kyennyt pitkälle edenneen Alzheimerin taudin vuoksi hoitamaan mitään omia asioitaan. Puolisolle ei ollut vahvistettu edunvalvojaa. Omakotitalon kiinnityksiä ei voitu hyväksyä vakuudeksi, koska panttaussitoumus edellyttää molempien omistajien allekirjoituksia. Miehen kanssa keskusteltiin tilanteesta ja edunvalvonnan tarpeellisuudesta. Asia tuntui olevan aviomiehelle ylettömän vaikea tunnustaa ja hyväksyä ja hän ei edes harkinnut hakevansa itseään tai ylipäätään ketään muuta puolisonsa edunvalvojaksi. Mies haki ja saikin vakuudettoman joustoluoton rahoitusyhtiöltä.

Analyyysi:

Tästä tapauksesta edunvalvonnan tarpeellisuuden huomaa selvästi, koska puoliso on pitkälle edenneen sairauden takia kykenemätön hoitamaan omia asioitaan. Omakotitalon kiinnityksiä ei saa hyväksyä velan vakuudeksi heikentyneen terveydentilan takia, eikä niitä olisi voitu hyväksyä muutenkaan, koska sopimukseen tarvitaan molempien omistajien allekirjoitukset. Koska puoliso ei kykene liikkumaan, ei hän voinut sopimusta allekirjoittaa.

Aviomies ei halunnut missään tapauksessa käynnistää edunvalvontaprosessia, joten pankin toimihenkilöillä on oikeus ilmoittaa maistraatille edunvalvonnan tarpeellisuudesta. Vaikka pankin toimihenkilöillä onkin vaitiolovelvollisuutensa, voivat he sitä rikkomatta ilmoittaa maistraatille, jos joku heidän asiakkaansa on ilmeisen edunvalvonnan tarpeessa. Joillakin on jopa velvollisuus ilmoittaa siitä. Ilmoittamatta jättäminen voi joissain tapauksissa johtaa pankin korvausvastuuseen, mikäli toimihenkilöt tekevät oikeustoimia, jotka voidaan myöhemmin katsoa olevan mitättömiä edunvalvonnan tarpeen takia. Päätöksen ilmoituksen tekemisestä tekee konttorin johtaja tai muu asiakasvastuuhenkilö ja tarvittaessa saa apua myös pan-

kin omalta lakiosastolta. Pankista tehtävä ilmoitus saa sisältää vain sen, että asiakas on edunvalvonnan tarpeessa. Maistraatti tai käräjäoikeus voi tarvittaessa pyytää lisätietoja ja selvityksiä pankilta. Pankin toimihenkilöt saavat maistraatilta neuvoja ja opastusta menettelytavoista edunvalvojan saamiseksi. Maistraatti pitää holhousasioiden rekisteriä, josta annetaan muun muassa todistuksia, joista käy ilmi, onko henkilölle määrätty edunvalvoja, onko hänen toimintakelpoisuuttaan rajoitettu tai onko hänet julistettu vajaavaltaiseksi.

Edunvalvojaksi olisi voitu määrätä esimerkiksi kunnan yleinen edunvalvoja tai muu tähän tehtävään sopiva henkilö, jos aviomies ei itse haluaisi ryhtyä tähän toimeen. Jos rouva olisi vastustanut edunvalvojan määräämistä, olisi edunvalvoja voitu kuitenkin määrätä, jos vastustamiselle ei hänen tilansa ja edunvalvonnan tarve huomioon ottaen ole riittävää aiheutta.

Edunvalvonnan hakuprosessin ollessa kesken, ei lainaa saisi myöntää sillä perusteella, että vakuudeksi annettaisiin yhteisen omakotitalon kiinnityksiä. Sama koskee, jos puolisolle olisi jo vahvistettu edunvalvoja, hänen toimintakelpoisuuttaan olisi rajoitettu tai hänet olisi julistettu vajaavaltaiseksi. Vakuuksia ei voida ottaa vastaan ilman edunvalvojaa eikä pelkällä edunvalvojankaan allekirjoituksella, koska vakuuden antaminen on luvanvarainen toimi. Edunvalvoja tarvitsisi siis maistraatilta luvan vakuuden antamiselle. Luvanvaraiset toimet on lueteltu holhustoimilaissa ja sen mukaan päämiestä sitovan kiinnityksen antaminen edellyttää aina maistraatin lupaa. Edunvalvoja ei voi siis yksin sitoa päämiestä vastuuseen toisen velasta vaan yhteisen omakotitalon kiinnitykset vaativat maistraatin luvan. Luvan saanti vaatii puolestaan sitä, että oikeustoimi on päämiehen edun mukainen, mikä kiinnityksen kohdalla edellyttäne sitä, että juuri päämies, eikä hänen lähiomaisensa yksin, hyötyy kiinnityksen kohteena olevasta luotosta.

Myöskään päämies ei itse voi antaa pätevästi kiinnitystä. Kiinnityksen ei voida katsoa olevan tavanomainen ja vähäinen oikeustoimi, koska takausvelan määrä ei juuri koskaan ole niin alhainen, että vastuu rinnastuisi esimerkiksi arkipäiväisiin hankintoihin. Kiinnittämistä ei tee mahdolliseksi sekään, että päämies voisi itse määrätä omista työtuloistaan, koska päämies ei tällöin yleensä hyödy oikeustoimesta toisin kuin luotonsaaja.

Olipa kyseessä mikä edunvalvonnan muoto tahansa eivät pankin toimihenkilöt saa ottaa kiinnitystä vastaan vain edunvalvojalta tai päämieheltä. Jos edunvalvoja tulee antamaan kiinnityksen, tulee pankin toimihenkilöiden varmistaa, että edunvalvojalla on maistraatilta lupa.



Ilman lupaa ei kiinnitystä saa ottaa vastaan. Jos mies olisi vahvistettu puolisonsa edunvalvo-jaksi ja kiinnitys annetaan edunvalvojan velasta, kuten tässä tapauksessa autolainasta, on edunvalvoja estynyt suorittamaan tehtäväänsä ja hänelle on määrättävä sijainen.

Toimiessaan vastoin sääntöjä tai ilman maistraatilta saatua lupaa, voisi pankki joutua tässäkin tapauksessa vahingonkorvausvastuuseen ja oikeustoimi olisi pätemätön.

4. Mies haki ja sai vakuudettoman kulutusluoton. Luoton takaisinmaksuerät jäivät kuitenkin heti alkuunsa hoitamatta. Samaan aikaan hän oli tehnyt useita korttiluotto- ja osamaksusopi-muksia ja jättänyt myös niiden kuukausierät hoitamatta. Asiasta keskusteltaessa hän ei edes ollut hahmottanut velkasaldon määrää, puhumattakaan siitä, mitä ja milloin hänen olisi tullut maksaa. Eläke ei enää riittänyt kaikkiin perusmenoihin ja luottojen kuukausieriin ja hän otti yhteyttä kunnan sosiaalihuoltoon. Myöhemmin hänelle määrättiin kaikkia taloudellisia asioi-taan hoitamaan kunnan yleinen edunvalvoja.

Analyysi:

Mies otti itse yhteyttä kunnan sosiaalihuoltoon, josta edunvalvontaprosessi käynnistettiin. Pankin toimihenkilöiden ei tarvinnut tätä tehdä. Maistraatti voi määrätä edunvalvojan, mikäli henkilö on itse hakenut edunvalvojan määräämistä ja jos päämies ymmärtää tilanteen edun-valvojan määräämisestä. Jos hakija ei kykene ymmärtämään edunvalvojan määräämisen tar-koitusta, ei maistraatti voi edunvalvojaa määrätä vaan sen tekee käräjäoikeus. Edunvalvojana voi olla kunnan yleinen edunvalvoja ellei päämies itse halua jotain toista sopivaa henkilöä. Kunnan yleinen edunvalvoja määrättiin hoitamaan päämiehensä kaikkia taloudellisia asioita. Tapauksesta käy siis ilmi, että edunvalvoja hoitaa päämiehensä kaikkia taloudellisia asioita, ei vain tiettyjä oikeustoimia. Pankin toimihenkilöt asioivat siis edunvalvojan kanssa.

Päämiehen omiin pankkitoimiin on suhtauduttava erittäin varauksellisesti, jos pankki tietää edunvalvonnasta tai toimikelpoisuuden rajoittamisesta. Toimintakelpoisuudeltaan rajoitetun päämiehen tekemät oikeustoimet ovat vaikutuksiltaan samat kuin vajaavaltaisen. Päämies voi itse hoitaa tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä oikeustoimia, mutta muissa tilanteissa tulisi pankin toimihenkilöiden asioida aina edunvalvojan kanssa.

Mikäli mies olisi tullut edunvalvonnan määräämisen jälkeen hakemaan korotusta kulutusluottoonsa, olisi pankin toimihenkilöiden syytä tarkistaa, saako kyseinen henkilö tehdä tällaista oikeustointia. Jos mies olisi julistettu vajaavaltaiseksi, hän ei voisi itse päättää luoton ottamisesta vaan päätöksen luoton hakemisesta tekee edunvalvoja. Edunvalvoja tarvitsee kuitenkin maistraatin luvan luoton hakemiseen ja voidakseen hakea pankilta luottoa, tulisi pankkiin tiedottaa maistraatin päätöksestä ja mahdollisesta luvasta. Pankin toimihenkilöt asioivat siis edunvalvojan kanssa.

Päämiehen on kuitenkin voitava jatka mahdollisimman normaalia elämää edunvalvontaan määräämisen jälkeenkin. Yksi edellytys tähän on se, että hänellä on riittävät käyttövarat normaalin elämän jatkamiseen. Edunvalvojan onkin avattava päämiehelle tili, jolle hän osoittaa päämiehen tarpeita vastaavat riittävät käyttövarat, joista päämies vastaa yksin. Näistä varoista ja niiden käytöstä ei edunvalvoja päättä, ellei laissa ole toisin säädetty. Pankin toimihenkilöt voivat asioida päämiehen kanssa kyseisen tilin kohdalla tavanomaisissa ja merkitykseltään vähäisissä toimissa.

5. Pankin asiakkaana oli pitkään ollut perhe, josta isä oli kuollut yhtäkkiä. Kuolinpesän osakkaana ovat äiti ja kolme täysi-ikäistä lasta, joista yksi on vaikeasti sairas eikä kykene ymmärtämään mitään omia asioitaan. Äiti haki lapselleen edunvalvojaa. Pesästä jaettiin käteisvarat, mutta ei kiinteistöä. Lapset saivat isohkot henkivakuutuskorvaukset isältään. Lapselle vahvistettiin edunvalvoja ja hän voi edustaa lasta pankissa tili-, kortti- ja rahastoasioissa, mutta tietyt osakesijoitukset vaativat jälleen maistraatin luvan, koska laki vaatii. Edunvalvoja on selontekovetollinen maistraatille vuosittain siitä, miten lapsen varoja ja asioita on hoidettu. Edunvalvoja avasi lapselle erikseen käyttötilin sijoitus- ja säästötileistä. Aikanaan myös kiinteistön myynti vaatii luvan, ellei sitä myydä vasta lapsen ollessa täysivaltainen.

Analyysi:

Holhustoimi auttaa eri-ikäisiä ihmisiä, jotka tarvitsevat eri syistä apua omaisuutensa hoidossa. Syitä voivat olla alaikäisyys, sairaus, henkisen toiminnan kehittymättömyys tai henkilö on tuntemattomassa paikassa, mutta hänen omaisuutensa vaatii hoitoa. Holhustoimen tarkoituksena on järjestää asiat niin, että jokainen, jonka omaisuusasiat tarvitsevat hoitoa edellä mainituista syistä, saa valvotun ja turvallisen palvelun. Päämiehen tulisi voida nauttia edun-

valvojan määräämisen jälkeenkin omaisuudestaan yksilöllisten tarpeiden mukaan kuten aiemmin.

Tässä tapauksessa äiti huomasi lapsensa edunvalvonnan tarpeen ja haki lapselleen edunvalvojaa. Lapselle vahvistettiin edunvalvoja ja hän voi hoitaa lapsen taloudellisia asioita tili-, kortti- ja rahastoasioissa. Pankin toimihenkilöt asioivat siis edunvalvojan kanssa kyseisiä asioita hoitaessaan. Periaatteessa, riippuen edunvalvonnan laajuudesta, voisi pankin toimihenkilöt myös asioida lapsen kanssa tietyissä toiminna. Mikäli lapselle on määrätty edunvalvoja, hänen rinnalleen tueksi ja avuksi, lapsen oikeustoimikykyisyys säilyy ja hänellä on samanlainen kelpoisuus tehdä toimia kuin edunvalvojallakin. Jos taas lapsen toimintakelpoisuutta on rajoitettu niin, että hän saa tehdä tietyt toimet, esimerkiksi tilin avaukset, vain yhdessä edunvalvojan kanssa, niin silloin pankin toimihenkilöt asioivat kummankin osapuolen kanssa yhdessä. Jos toimintakelpoisuutta on kuitenkin rajoitettu niin, että lapsi ei saa nimenomaan avata itse itselleen tiliä, niin silloin näin ei tehdä ja pankissa asioi vain edunvalvoja. Pankin toimihenkilöt saavat tiedon rajoituksesta holhousasiainrekisteristä. Rajoitusta täytyy noudattaa tarkasti ja mikäli tulkintamahdollisuuksia on, olisi käännyttävä esimerkiksi holhousviranomaisen puoleen. Vajaavaltaisuuden kohdalla tilanne on selvä, koska päämiehen kanssa saa asioida vain tavanomaisissa toiminna, kuten rahan nostoissa, mutta muihin toimiin tarvitaan edunvalvoja.

Tiettyihin osakesijoituksiin tarvitaan maistraatin lupa, kuten tarvitaan siinäkin tapauksessa, jos kiinteistö haluttaisiin myydä. Lain mukaan kuolinpesän yhteishallintotoimet ovat luvanvaraisia. Esimerkiksi, jos kuolinpesän osakkaat haluavat myydä kuolinpesään kuuluvan kiinteistön tai sen määrään, oikeustoimeen ryhtyminen päämiehen puolesta edellyttää maistraatin lupaa. Pelkkä pesänjakaja ei riitä. Maistraatin lupa tarvitaan kaikkiin niihin oikeustoimiin, jotka edunvalvoja tekee päämiehensä puolesta kuolinpesän yhteishallintotoimena, jos sama oikeustoimi edellyttäisi lupaa siinä tapauksessa, että edunvalvoja solmisi toimen vain päämiehensä puolesta. Näissä tapauksissa pankin toimihenkilöt eivät voi ottaa oikeustoimia vastaan, jos maistraatilta ei ole lupaa, vaan heillä on oikeus olla vastaanottamasta näitä välttyäkseen myöhemmin vahingonkorvausvastuusta. Näin edunvalvojan kuin päämiehen itsensäkin kanssa ei saisi toimia yksin eikä yhdessä osakesijoitusten tai kiinteistön myynnin kohdalla. Kumpaankin tarvitaan aina maistraatin lupa. Jos pankin toimihenkilöt toimisivat vastoin lakia, joutuisivat he mahdollisesti vahingonkorvausvastuuseen ja toimesta tulisi mitätön. Maistraatti päättää, onko kiinteistön myyminen tai osakkeiden ostaminen päämiehen edun mukais-

ta. Jos on, ovat pankin toimihenkilöt velvollisia toimimaan heille annetun ohjeen mukaan. Jos lupaa maistraatilta ei ole, eivät toimihenkilöt saa ottaa vastaan kyseistä oikeustointia.

Holhoustoimeen kuuluu käytännön toiminnan tason lisäksi valvonnan ja kontrollin taso, jossa holhousviranomaiset valvovat edunvalvojan toimintaa. Edunvalvojan onkin pidettävä kirjaa päämiehen varoista ja veloista sekä tilikauden tapahtumista. Tehtävän alussa on edunvalvojan annettava maistraatille omaisuusluettelo päämiehensä varoista ja veloista. Jos omaisuus lisääntyy, on siitäkin annettava luettelo maistraatille. Edunvalvoja on velvollinen ilmoittamaan maistraatille vuosittain, miten hän on päämiehensä varoja hoitanut ja onko varoihin tullut muutoksia. Vuositili varoista ja veloista toimitetaan maistraatille. Edunvalvojan on annettava maistraatille pyynnöstä kaikki edunvalvojan tehtävään liittyvät tiedot, kuitit ja asiakirjat, joista osan saa pankista.

Joka tapauksessa pankin toimihenkilöt asioivat kyseisen tapauksen tilanteissa edunvalvojan kanssa. Yksikään tapaus ei ole niin tavanomainen, että tilanteessa voisi toimia yksin päämiehen kanssa. Esimerkiksi tilinavaukset tai rahastoasiat eivät ole pankin ohjeiden mukaan tavanomaisia toimia, joten toimiakseen omien sääntöjensä ja lain mukaisesti, on tilanteissa asioidava edunvalvojan kanssa. Osakesijoituksiin ja kiinteistön myyntiin tarvitaan maistraatin lupa, joten pankin toimihenkilöt joutuvat odottamaan maistraatin lupaa ennen kuin saavat tehdä näihin liittyviä oikeustoimia. Sääntöjen mukaan toimiessaan pankki välttyy tässäkin tapauksessa vahingonkorvausvastuusta.

6. Asiakkaalla erääntyi useita indeksilainoja ja määräaikaista tilejä noin 1-2 kuukauden välein eli asiakas kävi useasti sijoitusneuvotteluissa. Pankkineuvoja huomasi, että asiakas ei enää ymmärrä missä talletus- ja sijoitusmuodoissa hänellä varoja on, vaikka asiakkaalla olikin pitkä ja monipuolinen sijoituskokemus. Varat siirrettiin pikkuhiljaa pääomaturvatuille sijoitustileille, mutta niidenkin erääntymisrytmin seuraaminen ja ymmärtäminen oli käynyt asiakkaalle erittäin vaikeaksi. Asiakkaan laskut olivat etupäässä suoraveloituksessa, joten niiden hoitamisen kanssa hänellä ei ollut ongelmia vielä. Pankki keskusteli asiasta asiakkaan tyttären kanssa, jolla oli käyttöoikeus muutamisiin tileihin ja tytär käynnistikin edunvalvontaprosessin.

### Analyysi:

Edunvalvonnan tarpeellisuus ja kyvyttömyys omien asioiden hoitamisessa voi johtua monesta eri syystä. Maistraatti selvittää hakemuksen tai ilmoituksen perusteella, tarvitseeko tietty henkilö edunvalvontaa. Pankkineuvoja huomasi, ettei asiakas ymmärtänyt sijoitustilannettaan asiakkaan pitkästä ja monipuolisesta sijoituskokemuksesta huolimatta. Pankkineuvojalla oli oikeus keskustella edunvalvonnan tarpeellisuudesta asiakkaan tyttären kanssa ja jollei tytär olisi käynnistänyt edunvalvontaprosessia, olisi pankkineuvoja voinut ilmoittaa tarpeesta vaihtolosäännöksen estämättä.

Edunvalvonnan tarve huomattiin pankissa eikä asiakkaan kanssa enää tehty indeksilainoja tai määräaikaista tilejä. Varat siirrettiin pääomaturvatuille sijoitustileille asiakkaan omaksi hyödyksi. Mutta koska pankkineuvoja huomasi edunvalvonnan tarpeen, olisiko hän saanut ennen prosessin alkamista tai sen aikana siirtää asiakkaan varoja sijoitustileille, jos asiakas ei ymmärtänyt niiden tarkoitusta. Olisiko pankkineuvojan kannattanut odottaa, että tilanne saataisiin kuntoon ja asiakkaalle määrättyä mahdollinen edunvalvoja? Vaikka sijoitustilit ovatkin turvatumia, koska ne ovat pääomaturvattuja tilejä, niin myöhemmin edunvalvojan määräämisen jälkeen oikeustoimesta voi tulla mitätön ja pankille voi tulla vahingonkorvausvelvollisuus, koska pankissa tiedettiin edunvalvonnan tarpeellisuudesta.

Pankin toimihenkilöiden olisi parempi odottaa edunvalvojan määräämistä ennen oikeustoimien tekemistä. Tämän jälkeen pankissa voitaisiin asioida edunvalvojan kanssa ja, riippuen edunvalvonnasta, myös päämiehen kanssa. Mutta koska sijoittaminen ei ole tavanomaista eikä vähäistä toimintaa, tulisi pankkineuvojan asioida edunvalvojan kanssa. Päämieheltä voi edunvalvoja kysyä mielipidettä, mutta tästä mielipiteestä ei tarvitse pankille ilmoittaa. Pankkineuvoja toimii vain edunvalvojalta saamansa määräyksen mukaan. Jos edunvalvoja ylittää kelpoisuutensa tai toimivaltansa, on holhousviranomaisen ja edunvalvojan välinen asia, miten jatkossa toimitaan. Edunvalvojan ylittäessään kelpoisuutensa voi siitä olla seurauksena, ettei sidonnaisuutta oikeustoimeen synny. Ylittäessään toimivaltansa edunvalvoja voi joutua vahingonkorvausvastuuseen tai hänet voidaan vapauttaa tehtävästään. Pelkkä toimivallan ylittäminen ei tee oikeustoimesta tehotonta. Kysymys edunvalvojan kelpoisuuden rajoista koskettaa välittömästi kolmannen asemaa. Pankin toimihenkilöiden onkin voitava luottaa siihen, että edunvalvoja on kelpoinen hoitamaan tehtävänsä ja se on sananmukaisesti ilmentävä edunvalvonnan määräyksestä. Jos edunvalvojalle on annettu tietty tehtävä, ei tehtävää saa

laajentaa tai supistaa, koska se tuottaa vahinkoa kaikille osapuolille. Pankin toimihenkilöt eivät siis saa lähteä tulkitsemaan edunvalvojalle annettua tehtävää kysymättä tarkemmin esimerkiksi holhousviranomaiselta. Edunvalvojalta kysyminen pelkästään tulee tuskin kysymykseen. Edunvalvoja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on tehtävänsä hoitaessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut päämiehelle niin henkilö-, esine- ja varallisuusvahingoissa.

Jos asiakas olisi tehnyt edunvalvontavaltuutuksen sijoittamisen osalta, on asiakkaan oikeudellinen toimintakyky periaatteessa olemassa, vaikka hänen antamansa edunvalvontavaltuutus on vahvistettu maistraatissa. Pankin toimihenkilöiden on kuitenkin suhtauduttava päämiehen omatoimisuuteen varauksellisesti, koska henkisen toimintakyvyn heikentyminen, sairaus tai muu vastaava syy on johtanut edunvalvontavaltuutuksen vahvistamiseen.

Asiakkaan tyttärellä oli kuitenkin käyttöoikeus joihinkin asiakkaan tileihin ja jos tytär olisi ollut mukana sijoitusneuvottelussa ja tyttärellä olisi käyttöoikeus nimenomaan kyseisiin sijoitustileihin, olisi hän periaatteessa voinut uusia tilejä vanhempansa nimiin. Tämä riippuu käyttöoikeuden laajuudesta. Jos käyttöoikeus on nimenomaan sellainen, että tytär saisi uusia sijoitustilejä vanhempansa nimissä, niin silloin asia olisi kunnossa ja näin voitaisiin tehdä. Jos taas käyttöoikeudessa ei ole mainintaa, mitä kaikkea käyttöoikeudella saa tehdä, on tilanne monimutkaisempi. Tässä tapauksessa olisi hyvä olla yhteydessä esimerkiksi pankin omaan lakiosastoon tai mahdollisesti holhousviranomaiseen. Laskujen kohdalta asia oli vielä toistaiseksi kunnossa, koska laskut ovat suurimmaksi osaksi suoraveloituksessa. Tyttärellä oli käyttöoikeus joihinkin asiakkaan tileihin, joten laskujen maksu onnistuu tyttären kautta. Välttyäkseen suuremmilta ongelmilta, ainakin sijoitusasioissa, olisi pankin toimihenkilöiden hyvä odottaa, että henkilölle mahdollisesti määrätään edunvalvoja.

7. Pankissa pistettiin merkille, että nuorehko mieshenkilö haki vähän väliä muutaman sadan euron korotusta kulutusluottoonsa. Miehellä oli lisäksi puhelinvippejä ja useita postimyyn-  
tiyritysten osamaksusopimuksia ja -luottoja. Pieni sairaseläke ei enää riittänyt kaikkien luottojen ja tavallisten menojen hoitamiseksi. Maksupalvelussa olleita maksuja jouduttiin vähän väliä siirtämään katteen puuttumisen vuoksi ja asiakas ei enää itsekään tiennyt mitä oli maksettu ja mitä ei, kierre oli valmis. Pankki ei kuitenkaan kerinnyt puuttumaan asiaan tarkemmin, sillä asiakas hakeutui itse velkaneuvojan puheille ja sieltä käynnistettiin edunvalvonta-

prosessi. Asiakkaalle määrättiin kaupungin yleinen edunvalvoja. Edunvalvonnan aikana mies meni naimisiin, mutta kuoli aika pian sen jälkeen täysin yllättäen sairaskohtaukseen. Edunvalvonta lakkasi ja puoliso haki pesänselvittäjän, koska hän tiesi pesän olevan varaton.

Analyyysi:

Edunvalvontaan joutuminen tavalla tai toisella muuttaa ihmisen asemaa huomattavasti. Päämiehen oikeustoimikelpoisuus ei kuitenkaan rajoitu yksinään edunvalvojan määräämisestä. Oikeustoimikelpoisuus säilyy, jos ihminen henkisen tilansa puolesta kykenee oikeustoimiin sitoutumaan. Periaatteessa mies, jos hänelle olisi määrätty vain edunvalvoja, voisi jatkossakin hoitaa omia taloudellisia asioitaan pankissa, koska miehen oikeustoimikelpoisuus säilyy. Käytännössä toimitaan kuitenkin toisin, koska jos pankin toimihenkilöt tekevät oikeustoimia edunvalvontaan joutuneen henkilön kanssa, voidaan henkilön myöhemmin katsoa olleen pätemätön tekemään yksin kyseisiä toimia. Myös henkilö, jonka toimintakelpoisuutta on joltain osin rajoitettu, voi toimia muissa asioissa itse lukuun ottamatta rajoitettuja asioita. Esimerkiksi, jos miehen toimintakelpoisuutta olisi rajoitettu vain luottojen osalta, voisi hän periaatteessa hoitaa esimerkiksi sijoittamisen itse. Tässäkään tapauksessa pankin toimihenkilöiden ei tulisi asioida vain päämiehen kanssa, ettei joutuisi vahingonkorvausvastuuseen. Vajaavaltaisen asema on rajallisin eikä hän saa tehdä itse muita oikeustoimia kuin tavanomaisia ja merkitykseltään vähäisiä. Pankissa asioidaan aina edunvalvojan kanssa, mutta esimerkiksi tililtä nostot hän saa tehdä itse sen puitteissa mitä edunvalvoja on hänen käyttöönsä antanut. Myös työansioista korvikkeineen ja tuotteineen voi vajaavaltainen päättää itse sekä niistä toimista, jotka edunvalvoja hyväksyy. Asiallisimman, turvallisimman ja kaikkien kannalta hyödyllisimmän lopputuloksen kuitenkin saa, kun pankin toimihenkilöt asioivat edunvalvojan kanssa muissa kuin tavanomaisissa toimitissa.

Vajaavaltaisen tekemät oikeustoimet eivät puolestaan sido tekijäänsä, elleivät ne kuulu vajaavaltaisen rajoitetun oikeustoimikelpoisuuden piiriin tai ellei edunvalvoja ole niitä hyväksynyt. Vajaavaltaisen mahdollisuuksiin ottaa pätevästi edes pientä velkaa rajoitetun oikeustoimikelpoisuuden perusteella on suhtauduttu pidättyvästi, minkä vuoksi velka- kuin vakuussitoumuksenkaan tekeminen ei tule kysymykseen, vaikka niiden taloudellinen arvo olisi vähäinenkin. Luotto-oikeustoimesta ei tee pätevää edes se, että vajaavaltaisen olisi tarkoitus maksaa luotto tulevilla ansioillaan, koska tulevien ansiotulojen käyttötarkoituksen sitominen perustaa vajaavaltaiselle pitkäaikaisia sidonnaisuuksia ja rajoittaa hänen myöhempää toiminta-

vapauttaan tavalla, jota ei pidetä toivottavana. Velanottaminen voi johtaa siihen, että päämies joutuu taloudelliseen ahdinkoon, vaikka tuloja olisikin riittävästi.

Edunvalvojan oikeutta tehdä velka- ja vakuussitoumuksia päämiehensä nimiin on myös rajoitettu lukuun ottamatta valtion myöntämää tai takamaa opintolainaa. Sitoumuksia ei saa tehdä ilman maistraatin lupaa ja pankin toimihenkilöiden tulee tarkastaa, onko lupa myönnetty.

Holhustoimilaissa on kuitenkin erikseen mainittu välivaiheesta, joka syntyy vajaavaltaisen tehtyä oikeustoimikelpoisuutensa ulkopuolelle jäävän sitoumuksen ennen edunvalvojalta saatua hyväksyntää. Sopimuskumppanilla on oikeus vetäytyä sopimuksesta, ellei sitä ole täytetty. Oikeutta vetäytymiseen ei kuitenkaan ole, jos sopimuskumppani tiesi toisen vajaavaltaisuudesta eikä hänellä ollut aihetta olettaa, että vajaavaltainen olisi itse saanut tehdä sitoumuksen sinä aikana, mikä suostumuksen saamiseen kohtuudella kuluu. Sama koskee, jos lupa pitäisi saada maistraatilta. Pankin toimihenkilöiden tulisi kuitenkin odottaa lupaa joko maistraatilta tai edunvalvojalta, riippuen oikeustoimesta, ennen kuin tekevät oikeustoimia, jotka tarvitsevat jommankumman suostumuksen.

Edunvalvoja määrätään käyttämään päätösvaltaa päämiehensä ohella. Edunvalvojan määrittämisestä lähtien voidaan saada päämiehen oikeudellista asemaa koskeva muutos aikaan edunvalvojan toimesta ilman päämiehen omaa myötävaikutusta. Pankin kannalta suurin merkitys onkin sillä, ettei päämies tee itse oikeustoimia ilman edunvalvojaa. Kaikissa edunvalvontatilanteissa tulee toimia holhustoimilain sekä pankin toimintaohjeiden mukaisesti eikä omia sovelluksia tule käyttää.

Edunvalvojan tehtävä päättyy, kun käräjäoikeus edunvalvojan pyynnöstä vapauttaa hänet tehtävästään tai kun päämies ei ole enää edunvalvonnan tarpeessa. Tehtävä päättyy myös silloin, kun päämies kuolee tai jos tehtävä perustuu alaikäisyyteen, silloin kun päämies täyttää 18 vuotta. Tässä tapauksessa edunvalvojan tehtävä päättyy päämiehen kuolemaan.



## 5 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten pankkitoimihenkilöiden tulee toimia erilaisissa edunvalvontatilanteissa. Pankilla on omat toimintasäätönsä, joiden mukaan toimihenkilöiden tulee toimia, mutta säännöt pohjautuvat kuitenkin holhoustoimilakiin. Pankin toimihenkilöiden tulee siis noudattaa lakia ja toimia holhoustoimilain sekä omien toimintaohjeidensa mukaisesti edunvalvontatilanteita hoitaessaan. Edunvalvontatapauksen avulla mahdollisiin ongelmatilanteisiin oli tarkoitus saada ratkaisu.

Vanha holhouslaki tunsikin vain kaksi edunvalvonnan muotoa, mutta suhteellisuusperiaatteen ja lievimmän suojelun periaatteen mukaan kolmas muoto oli tarpeen, joka on näiden kahden ääripään välimuoto. Päämiehen oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettava sen mukaan, mikä on päämiehelle hänen etujensa mukaan tarpeen. Pankin toimihenkilöiden tulee selvittää tarkkaan, mikä edunvalvonnan muoto on kyseessä, jotta he toimisivat lain vaatimalla tavalla.

Jokaisen edunvalvontatapauksen kohdalla huomaa, että pankin toimihenkilöiden tulee edunvalvontatilanteissa asioida pääsääntöisesti edunvalvojan kanssa. Poikkeuksena ovat tilanteet, joita päämies voi tehdä itse. Päämies voi hoitaa itse merkitykseltään vähäiset ja tavanomaiset toimet, esimerkiksi tililtä nostot ja tilille talletukset. Edunvalvojan on siis huolehdittava siitä, että päämiehellä on käytössään tili, josta hän päättää itse. Edunvalvoja huolehtii myös siitä, että päämiehellä on käytössään riittävät käyttövarat normaalia elämää varten. Pankin toimihenkilöille tulee ilmoittaa siitä, kuka päämiehen tilillä olevia varoja saa käyttää tai nostaa. Pääasiassa päämies käyttää varojaan itse, joita on edunvalvojalta normaalia elämää varten saanut sekä niitä varoja, joita on omalla työllään ansainnut sekä sen tuotosta. Muista asioista päättää yleensä edunvalvoja riippuen kuitenkin edunvalvonnan muodosta.

Edunvalvojaa voivat hakea päämiehen lisäksi hänen sukulaisensa tai muu läheisensä sekä pankin toimihenkilöt vaitiolosäännösten estämättä. Pankin toimihenkilöillä on siis vaitiolovelvollisuus asiakkaistaan, mutta edunvalvonnan tarpeen huomattessaan, heillä on oikeus ja joillakin jopa velvollisuus ilmoittaa tarpeesta esimerkiksi holhousviranomaiselle. Ilmoittamatta jättäminen voi johtaa siihen, että oikeustoimesta tulee mitätön, jos oikeustoimi tehdään. Pankki voisi myös joutua vahingonkorvausvastuuseen, koska toimihenkilöt tiesivät edunvalvonnan tarpeesta. Tapauksista käy ilmi, että pankin toimihenkilöillä on oikeus ilmoittaa

maistraatille, jos he huomaavat henkilön olevan ilmeisen edunvalvonnan tarpeessa. Jos tarvetta ei kuitenkaan palvelutilanteessa huomattaisi, ei pankille voisi tulla korvausvastuuta tekemästään toimesta. Vahingonkorvausvelvollisuus tulee kysymykseen ilmoittamatta jättämisen lisäksi silloin, kun pankin toimihenkilö tekee oikeustoimen henkilön kanssa, jonka hän tiesi olevan tai olisi pitänyt tietää olevan edunvalvonnan tarpeessa. Se, että pankin toimihenkilön olisi pitänyt tietää henkilön olevan edunvalvonnan tarpeesta, voi tulla kyseeseen esimerkiksi sellaisissa palvelutilanteissa, kun asiakas ei ymmärrä tekemänsä toimen merkitystä tai hän yrittäisi jatkuvasti toimia hänelle epätavallisella tavalla. Näihin tilanteisiin kannattaa kiinnittää huomiota ja, jos pankin toimihenkilöt vähänkin epäröivät, voivat he kääntyä esimerkiksi holhousviranomaisen puoleen. Holhousviranomaisen päätettäväksi jää tarvitseeko kyseinen henkilö edunvalvojaa. Esimerkkitaapauksista huomaa selvästi edunvalvonnan tarpeellisuuden, joten tilanteita ei voi rinnastaa niihin tilanteisiin, joista edunvalvonnan tarpeellisuus ei käy ilmi.

Edunvalvojan määrääminen ei yksinään vähennä päämiehen oikeustoimikelpoisuutta, mutta olipa edunvalvonnan laajuus millainen tahansa, tulisi pankin toimihenkilöiden asioida etupäässä edunvalvojan kanssa. Jokaisessa tapauksessa käy ilmi, että vaikka periaatteessa laki ei kieltäisikään päämiestä edustamasta itse itseään tietyissä tapauksissa, on pankin toimihenkilöiden turvallisinta mm. itsensä kannalta asioida edunvalvojan kanssa.

Edunvalvoja tarvitsee luvan tiettyihin oikeustoimiin, jotka hän tekee päämiehensä lukuun. Luvanvaraiset toimet on lueteltu holhoustoimilaisissa. Luvanvaraisia toimia tehdessään tulisi pankin toimihenkilöiden tietää, onko edunvalvoja saanut maistraatilta luvan vai ei. Jos lupaa ei ole saatu, ei oikeustoimea saa tehdä ja toisaalta, jos lupa maistraatilta on, on pankin toimihenkilöillä velvollisuus toimia saamansa ohjeen mukaan. Tapauksista muutamissa oli luvanvaraisia toimia, mutta jokaisessa tapauksessa pankin toimihenkilöiden tulee asioida edunvalvojan kanssa ja odottaa maistraatin päätöstä, saako oikeustoimea tehdä vai ei.

Vaikka tapaukset ovat suurimmalta osalta erilaiset, lopputuloksien voidaan katsoa olevan lähes samanlaisia. Jokaisessa tilanteessa on kuitenkin toimittava niin holhoustoimilain kuin pankin toimintaohjeiden, jotka ovat peräisin laista, mukaisesti. Omia sovelluksia ei tule käyttää, koska nämä voivat johtaa tilanteeseen, jossa pankille voisi tulla vahingonkorvausvastuu ja oikeustoimesta voisi tulla mitätön.

## LÄHTEET

## KIRJALLISUUS

Hemmo, M. 2001. Pankkioikeus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kangas, U. 2006. Perhe- ja perintöoikeuden alkeet. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Laki edunvalvontavaltuutuksesta 25.5.2007/648.

Laki holhustoimesta 442/1999.

Välimäki, P. 2001. Holhustoimen pääpiirteet. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy.

## INTERNET-LÄHTEET

Andström, K. 2003. Perusasioita oikeustieteestä. Saatavilla:

<http://www.avoin.helsinki.fi/kurssit/oikjohd/materiaali/osa3.html> (Luettu 13.11.2008.)

Helin, M. 2001. Edunvalvojan päätösvallan rajoista. Saatavilla:

<https://connectlib.kajak.fi/Web/se/1/0023-7353/99/6-7/edunvalv.pdf,CVPNHost=elektra.helsinki.fi,CVPNProtocol=http,CVPNOrg=full,CVPNExtension=.pdf> (Luettu 28.10.2008.)

Laki24. 2008a. Holhous. Edunvalvojan edellytykset Saatavilla:

<http://www.laki24.fi/hehoyh-holhous-edunvalvojaedellytykset.html> (Luettu 26.10.2008.)

Laki24. 2008b. Holhous. Edunvalvojan määrääminen. Saatavilla:

<http://www.laki24.fi/hehoyh-holhous-edunvalvoja.html> (Luettu 26.10.2008.)

Laki24. 2008c. Holhous. Toimintakelpoisuuden rajoittaminen. Saatavilla:

<http://www.laki24.fi/hehoyh-holhous-toimintakelpoisuus.html> (Luettu 26.10.2008.)

Laki24. 2008d. Holhous. Vajaavaltaisen oikeudellinen asema. Saatavilla:

<http://www.laki24.fi/hehoyh-holhous-vajaavaltainen.html> (Luettu 26.10.2008.)

Maistraatti. 2008. Holhoustoimi. Saatavilla:

<http://www.maistraatti.fi/> (Luettu 21.10.2008.)

Oikeuslaitos. 2008. Holhousasiat. Saatavilla:

<http://www.oikeus.fi/5883.htm> (Luettu 12.5.2008.)

Oikeusministeriö. 2008a. Holhoustoimen palvelut. Saatavilla:

<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Holhoustoimenpalvelut/Kelpoisuudenrajoittaminen> (Luettu 16.5.2008.)

Oikeusministeriö. 2008b. Holhoustoimen palvelut. Saatavilla:

<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Holhoustoimenpalvelut/Mitenedunvalvojanvoisaada> (Luettu 16.5.2008.)

Oikeusministeriö. 2008c. Holhoustoimen palvelut. Saatavilla:

<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Holhoustoimenpalvelut/Edunvalvojan tehtavat> (Luettu 16.5.2008.)

Oikeusministeriö. 2008d. Holhoustoimen palvelut. Saatavilla:

<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Holhoustoimenpalvelut/Edunvalvon nantarpeenuudelleenarviointi> (Luettu 16.5.2008.)

Oikeusministeriö. 2008e. Holhoustoimen palvelut. Saatavilla:

<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Holhoustoimenpalvelut/Edunvalvojan tehtavanpaattyminen> (Luettu 16.5.2008.)

Oikeusministeriö. 2008f. Holhustoimen palvelut. Saatavilla:

<http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/Holhustoimenpalvelut/Holhousviranomainen> (Luettu 16.5.2008.)

Oikeusministeriö. Edunvalvontavaltuutus. Saatavilla:

<http://www.salonsyty.fi/tietopaketti/edunvalvontavaltuutus.pdf>  
(Luettu 26.10.2008.)

Nordea Pankki Suomi Oyj. 2008. Vain sisäiseen käyttöön; Ei saatavilla:

<https://intservices.sed1.root4.net/portal/internalportal/appmanager/nordeaportal/desktop/Content/Notes/intranet/Homepage/Home5040.nsf/Released/526fe24aacc8deb9c12572320079b8b6?OpenDocument&language=sf&linkCount=9> (Luettu 22.5.2008.)